

Mistä nuorten aggressiivisuus kumpuaa?

Väkivallan määrän muutokset koulukodissa X vuosina 2016-2019

Heidi Fernelius ja Aleksis Gomes

1/2021

TIIVISTELMÄ

Tekijät: Heidi Fernelius ja Aleksis Gomes

Julkaisun nimi: Mistä nuorten aggressiivisuus kumpuaa? Väkivallan määrän muutokset koulukodissa X vuosina 2016-2019

Opinnäytetyön muoto: *tutkimuksellinen*

Julkisuusaste: Julkinen

Ohjaaja: Pauliina Potila

Tutkinto: Poliisi (AMK) 20184

Tutkimuksen tavoitteena oli tutkia koulukodissa tapahtuneiden väkivaltatilanteiden määrää ja laatua. Samalla tarkasteltiin, kuinka paljon tapauksista johtaa poliisille välitetyksi työtehtäväksi. Tutkimuksessa hyödynnettiin poliisin järjestelmistä löytyviä tilastoja, sekä kolmen koulukodin työntekijän haastattelua. Tavoitteena oli löytää keinoja kehittää koulukodin työntekijöiden ja poliisin välistä yhteistyötä entistä toimivammaksi ja avata kummankin osapuolen, koulukodin ja poliisin, ajatuksia ja toimintatapoja. Lisäämällä ymmärrystä kummankin toiminnasta toivomme helpottavamme yhteistyötä tuleville vuosille.

Kyseessä on sekä kvalitatiivinen, että kvantitatiivinen tutkimus. Hyödynsimme tutkimuksessamme poliisin järjestelmistä löytyvää dataa koulukotiin kohdistuneista tehtävistä. Tämän lisäksi toteutimme haastattelut, joissa haastateltiin eri asemassa olevia koulukodin työntekijöitä. Yksi haastateltavista oli työntekijä, toinen esimiesasemassa oleva työntekijä ja kolmas johtavassa asemassa oleva työntekijä. Poliisin järjestelmistä saatua dataa analysoitiin jaotteleamalla tehtäviä niiden nimikkeiden mukaan. Jaottelusta pääsimme tekemään tilastoja, joita jaettiin vuosi- ja kuukausitasolle. Tuloksista ilmeni, että väkivaltatehtävien määrä koulukodissa on ollut tarkastelun alla olleina vuosina nousujohteinen. Poliisille tulleiden tehtävien määrä on ollut kyseisinä vuosina 36 ja 59 tapauksen vuositasolla. Heilahtelua oli vuositasolla molempiin suuntiin sen verran, ettei täysin varmoja johtopäätöksiä voida asiasta vetää. Pystyimme kuitenkin osoittamaan, että määrällisesti tapaukset ovat koulukodissa hienoisessa nousussa.

Haastatteluiden perusteella voidaan todeta, että koulukodissa on valmiit ohjeistukset ja toimintamallit, joita henkilökunta pyrkii toteuttamaan väkivaltatilanteissa ja jo aikaisemmin, mikäli henkilökunta havaitsee asukkaassa nousevaa aggression tunnetta. Haastateltavat kokevat kaikki väkivallan terminä hyvin yksilöllisesti. Haastatteluiden mukaan väkivallaksi koetaan kaikki tavaroiden heittelestä ja sanallisista uhkailuista fyysisiin väkivallantekoihin. Haastateltavien mukaan väkivaltatilanteita on koulukodissa viikoittain, mutta kyseisten tilanteiden yleisyys riippuu kulloinkin koulukodissa asuvista asukkaista. Toiset asukkaista oirehtivat enemmän kuin toiset. Tämä on myös nähtävissä tilastoista, joiden vaihtelut voidaan selittää yksittäisen asukkaan oirehtimisena.

Sivumäärä: 55

Tarkastuskuukausi ja vuosi: Helmikuu 2021

Avainsanat: Koulukoti, Poliisi, Nuoret, Väkipalta, Aggressiivisuus

SISÄLLYS

1 Johdanto.....	3
2 Työn tavoite ja tarkoitus.....	4
2.1 Aiheen valinta	4
2.2 Tutkimuskysymykset.....	5
2.3 Tutkimushypoteesi.....	6
3 Keskeiset käsitteet.....	6
3.1 Koulukoti	6
3.2 Aggression tunne ja aggressiivisuus	7
3.2.1 Reaktiivisen ja proaktiivisen aggressiivisuuden ilmeneminen nuorella	8
3.3 Väkivalta	9
4 Teoreettiset lähtökohdat	10
4.1 Nuorten aggressiivisuus	10
4.1.1 Aggressio osana kehitystä	12
4.1.2 Tunteet ja niiden vaikutus	14
4.1.3 Väkivallan vaikutus lapsen kehitykseen	15
4.1.4 Poliisin ajatuksia lapsista perheväkivallan keskellä	17
4.1.5 Lapsen kasvu ja kehitys väkivallan keskellä	19
4.1.6 Koulukiusaamisen yhteys väkivaltaisuuteen	20
5 Väkivallan ennaltaehkäisy koulukodissa	20
5.1 Aggression Replacement Training (ART) -mentelmä	21
5.2 Turvallisuuskysely.....	21
5.3 Suhteen luominen nuoreen.....	22
6 Menetelmälliset lähtökohdat	22
6.1 Kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä	23
6.1.1 Opinnäytetyön toteutus kvantitatiivisesta näkökulmasta.....	24
6.2 Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä.....	24
6.2.1 Teemahaastattelu	25
6.2.2 Opinnäytetyön toteutus kvalitatiivisesta näkökulmasta	26
7 Tutkimuksen toteutus ja tulokset	26

7.1 Tutkimustulokset.....	27
7.1.1 Vuoden 2016 tilastot	28
7.1.2 Vuoden 2017 tilastot	30
7.1.3 Vuoden 2018 tilastot	33
7.1.4 Vuoden 2019 tilastot	36
7.2 Miten väkivallan määrä on muuttunut vuosina 2016-2019?	37
8 Haastattelut	38
8.1 Työntekijä 1	38
8.2 Työntekijä 2	40
8.3 Työntekijä 3	42
9 Pohdinta	44
9.1 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	45
9.2 Jatkotutkimusaiheita	46
9.3 Itsearviointi.....	46
LÄHTEET	50
LIITE 1 Haastattelurunko.....	52

1 JOHDANTO

Työturvallisuus on koetuksella erityisesti sosiaalialalla. Lastensuojelussa työskentelevät, sosiaalialalle koulutautuneet henkilöt voivat joutua kohtaamaan työssään edelleen riskitekijöitä, joita muissa ammateissa ei tule vastaan. (Ihalainen & Kettunen 2012, 66.) Sosiaalialalla ja erityisesti lastensuojelussa esiintyy moninaista väkivaltaa, joka ilmenee henkisenä sekä fyysisenä väkivaltana ja väkivallalla uhkailuna. Riski joutua väkivallan uhriksi on sosiaalialoilla muihin aloihin verrattuna yksi suurimmista. Henkisen väkivallan uhriksi on joutunut lähes puolet työntekijöistä, ja noin kymmenes on joutunut kokemaan fyysistä väkivaltaa. (Antikainen-Juntunen 2007, 3, 66)

Opinnäytetyössä pyrimme avaamaan sekä lastensuojelun ja lastensuojelun parissa työskentelevien henkilöiden, että poliisin näkökulmia väkivaltatehtävistä, joita poliisille tulee tutkimuksemme kohteena olevaan koulukotiin. Samalla pyrimme selvittämään tilastoja tutkimalla, onko väkivaltatapauksen määrä muuttunut vuosien 2016–2019 välillä. Väkivaltatapauksiksi määritellään sellaiset tilanteet, jossa koulukodin henkilökunta on kokenut tilanteen sellaisena, että poliisia on tarvittu tilannetta rauhoittamaan. Avaamme tässä työssä myös aggression ja väkivallan käsitteitä termeinä. Käytämme koulukodista nimitystä koulukoti X, sillä eettisistä syistä emme halua tuoda yksittäisen koulukodin nimeä julki.

Opinnäytetyössä käsitellään koulukoti X:ssä tapahtuneita väkivaltatilanteita ja tilanteita, joissa on ollut väkivallan uhkaa vuosilta 2016–2019. Käytämme tässä opinnäytetyössä käsitettä ”väkivaltatilanne”, jolla tarkoitamme tilanteita, joissa koulukodin henkilökunta on kokenut tilanteen niin uhkaavaksi väkivallan tai sen uhan osalta, että on päädytty tarvitsemaan poliisin apua.

Avaamme työssämme myös väkivallan määrää ja sen muutoksia, sekä mahdollisia syitä sille. Teoriapohjamme käsittelee psykologian kautta syitä nuorten aggressiivisuudelle ja aggressiiviselle käytökselle. Opinnäytetyössä keskitytään koulukodissa tapahtuvien väkivallantekojen aihepiiriin, sillä tuloksiin haluttiin saada esille myös se, onko kyseisen koulukodin henkilökunta kokenut erilaisia väkivallan muotoja lasten ja nuorten taholta sekä miten he itse kokevat väkivallan. Opinnäytetyö avaa myös sitä, miten poliisille tulevat väkivaltatehtävät pyritään hoitamaan tässä koulukodissa.

Tässä opinnäytetyössä puhuttaessa nuorista, tarkoitetaan pääasiassa 15-17 -vuotiaita. Koulukoti X:n asiakkaat ovat pääasiassa 15-17 -vuotiaita, joten ikähaarukka syntyy sen perusteella. Varmoja kuitenkin yksittäisen väkivallanteon tekijän iästä ei voida olla. Tutkimuksemme ei keskity määrittämään tekijöiden ikää, joten käytämme heistä termiä nuori.

2 TYÖN TAVOITE JA TARKOITUS

2.1 Aiheen valinta

Opinnäytetyön aihetta pohtiessamme, lähdimme liikkeelle siitä, että meillä molemmilla on vankka kokemus lastensuojelutyöstä ja haluaisimme hyödyntää sitä osaamista myös osana Poliisiammattikorkeakoulun opinnäytetyötä. Pohtiessamme kosketuspintaa poliisin ja lastensuojelutyön välillä, nousi aiheeksi joko huumausaineet tai väkivalta.

Tällä hetkellä raaoista väkivaltatapauksista lastensuojelulaitoksissa on uutisoitu enemmän kuin aiemmin. Tästä saa mielikuvan, että väkivallanteot lastensuojelulaitoksissa olisivat lisääntyneet. Oman kokemuspohjamme perusteella jäimme pohtimaan sitä, että ovatko väkivallan teot todella lisääntyneet vai uutisoidaanko niistä vain nyt enemmän kuin ennen. Tämä pohdinta herätti kiinnostuksemme asiaan.

Päädyimme siis valitsemaan nuorten väkivaltaisuuden aiheeksemme sen ajankohtaisuuden vuoksi. Samalla meillä oli myös tiedossa Koulukoti X:n ja poliisin väliset hiljattain toteutetut palaverit, joissa pohdittiin ratkaisuja runsaaseen väkivaltatehtävien määrään. Tästä nousi esiin idea siitä, että voisimme opinnäytetyössämme tehdä näkyväksi sen, että onko väkivalta todella lisääntynyt vai koemme vain sen niin, koska media sitä voimakkaammin nyt uutisoi. Tulimme siihen tulokseen, että aihe on tärkeä ja ajankohtainen ja opinnäytetyöllemme olisi todella käyttöä.

Aihetta valitessamme mietimme pitkään eri tutkimuskysymyksiä. Mihin haluamme opinnäytetyötämme suunnata ja miten haluamme aihettamme tutkia. Päädyimme yhdistelemään sekä kvalitatiivista että kvantitatiivista tutkimusmenetelmää, jotta saisimme mahdollisimman laajan kuvan väkivallasta koulukodissa X. Kuitenkin opinnäytetyön edetessä havaitsimme, että päätutkimuskysymyksemme, eli se onko väkivallan määrä muuttunut, on puhtaasti määrällinen ja näin sen tulee olla. Haastatteluilla haluamme luoda lisätietoa aiheesta, mutta se ei taivu vastaamaan päätutkimuskysymykseemme. Ajattelemme, että haastatteluiden tuoma lisä tähän opinnäytetyöhön on kuitenkin tärkeä, jotta tutkimukseen saadaan syvyyttä. Väkivalta on aiheena kuitenkin melko hankalasti määriteltävissä oleva ja jokainen henkilökunnasta kokee sen omalla tavallaan.

Aihetta pohdittaessa pohdimme paljon myös työmme eettisyyttä. Yhden koulukodin nimeäminen opinnäytetyöhömme oli mielestämme eettisesti arveluttavaa, koska koulukoteja on Suomessa vain muutamia ja aiheemme on lastensuojelullisesta näkökulmasta sellainen, että se saattaa aiheuttaa koulukodin toiminnalle haittaa. Samalla totesimme kuitenkin, että kaikkia Suomen koulukoteja emme voisi tutkimukseemme ottaa, sillä aineistosta tulisi aivan liian laaja ja sen keräämisestä aivan liian

haastavaa ollakseen ammattikorkeakoulun opinnäytetyö. Päädyimme siis siihen, että tutkimme yhden koulukodin tilannetta, mutta pidämme koulukodin eettisistä syistä nimettömänä. Näin ollen myöskään haastateltavien nimiä tai muita tunnistetietoja ei tässä opinnäytetyössä julkaista.

Ennen kaikkea halusimme aiheemme olevan tärkeä ja opinnäytetyön lopputuloksen sellainen, että siitä olisi hyötyä muillekin. Halusimme tehdä oikeasti merkityksellisen opinnäytetyön. Koemme onnistuneemme aiheemme valinnassa siten, että opinnäytetyöllemme todella on käyttöä.

2.2 Tutkimuskysymykset

Käsitlemme pääasiassa nuorten aiheuttamia väkivaltatilanteita sekä sellaisia tilanteita, joissa nuori on aiheuttanut toiminnallaan väkivallan uhkaa siten, että tilanteessa henkilökunta on katsonut tarvitsevänsä poliisin apua. Käsitlemme näiden tilanteiden määrän muutoksia vuosien 2016-2019 ajalta.

Vuodet 2016-2019 valitsimme tutkimuksen ajankohdaksi sen perusteella, että näistä vuosista saimme mahdollisimman luotettavan tuloksen poliisin tietojärjestelmistä. Ennen vuotta 2016 tilastoidut hätäkeskussoitot ovat kirjattuna järjestelmiin siten, ettei niistä voinut luotettavasti erotella väkivaltatehtäviä muista tehtävistä, sillä tehtävien kuvaus oli puutteellista.

Pyrimme tuomaan ilmi kokonaiskuormituksen poliisin resursseja kohtaan, sillä kokonaisuuden kannalta on oleellista ymmärtää väkivaltatehtävien suhde myös muiden tehtävien määrään kyseisessä koulukodissa. Perehdymme tässä työssä kuitenkin pääasiassa ainoastaan väkivaltatehtäviin syvällisemmin. Mainitsemme tutkimuksessamme poliisille tulleiden tehtävien kokonaismäärän ja erittelemme näkyväksi myös suurimmat erilliset kuormittajat väkivaltatehtävien lisäksi, kuten virka-aputehtävät. Niihin emme kuitenkaan paneudu sen enempää, sillä ne eivät tue varsinaista tutkimuskysymystämme.

1. Onko väkivallan määrä muuttunut koulukodissa vuosina 2016-2019?
2. Kuinka suuri osa poliisin tehtävistä koulukotiin on väkivaltatehtäviä?

Olemme valinneet tutkimuskysymykset siten, että vastausten kautta voisimme esittää toimivia ratkaisuja Koulukodin X ja Poliisin väliseen yhteistyöhön. Opinnäytetyömme avulla molemmat osapuolet voisivat suunnitella yhteisen strategian ja mahdollisesti myös toimintamalleja väkivaltatilanteiden varalle.

Poliisin tietojärjestelmien avulla selvitetään päätutkimuskysymykseen vastaus eli siihen, että onko väkivaltatilanteiden määrä lisääntynyt sekä siihen, että kuinka suuri osa kaikista tehtävistä on väkivalta-

tehtäviä. Määrällisiin tutkimuskysymyksiin pystymme siis saamaan vastaukset poliisin Politrip-tietojärjestelmästä. Politrip on järjestelmä, johon on kerätty hätäkeskukseen soitetut, poliisille kohdistetut puhelut. Tietojärjestelmien lisäksi käytämme työssämme myös laadullisia tutkimusmenetelmiä eli haastattelua. Haastatteluiden avulla on mahdollista saada kokemusperäistä tietoa juuri tutkimuksen kohteena olevan koulukodin henkilökunnalta, jonka avulla saamme laajennettua ymmärrystämme kyseisestä aiheesta. Haastatteluiden avulla pyritään syventämään ymmärrystä aiheeseen, mutta myös vastaamaan lisätutkimuskysymyksiin:

1. Miten väkivalta koulukodissa määritellään/koetaan?
2. Ilmoitetaanko kaikesta väkivallasta poliisille?
3. Milloin ilmoitus jää tekemättä? Miksi?
4. Onko väkivallan muodoissa tapahtunut muutosta vuosien 2016-2019 aikana?
5. Mitä koulukodin henkilökunta toivoo poliisilta väkivaltatilanteissa?

2.3 Tutkimushypoteesi

Tutkimushypoteesi eli oletettu vastaus tutkimuskysymykseen on tässä tapauksessa se, että väkivallan määrä on lisääntynyt koulukodissa X vuosien 2016-2019 aikana. Tälle hypoteesille ei kuitenkaan ole esittää tieteellistä näyttöä, vaan se perustuu ainoastaan koulukodin X henkilökunnan sekä tämän opinnäytetyön tekijöiden kokemukseen koulukodissa työskentelystä. Teoriatietoa aiheesta hakiesamme, emme löytäneet aikaisempaa vastaavaa tutkimusta tai siihen viittaavaa kirjallisuutta, josta olisimme voineet saada luotettavaa aiempaa tietoa aiheesta. Pohdimme kuitenkin tutkimushypoteesia monelta kannalta oman kokemuksemme pohjalta koulukotityöskentelyssä. Väkivallan määrä koulukodissa on kuitenkin kausittaista ja riippuvaista monesta tekijästä. Asia ei siis ole yksiselitteinen.

3 KESKEISET KÄSITTEET

3.1 Koulukoti

Koulukodit ovat yksiköitä, jotka tuottavat lastensuojelun ja erityisopetuksen palveluita. Koulukoteja on Suomessa 7 kappaletta, 5 valtion hallinnoimaa ja 2 yksityistä. Koulukodit ovat sekä terveyden ja hyvinvoinnin että opetushallituksen tulosohjaamia laitoksia. (www.thl.fi).

Laki terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä määrittää koulukodin tehtävää. Lain 5 §:ssä (1379/2010) määritellään, että koulukotien toiminta voidaan järjestää joko laitoshuoltona tai laitoksen johdon alaisena perhehuoltona. Lastensuojelulaki (417/2007) määrittää yksiköiden toimintaa. Lastensuojelulain perusteena on ”turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun”.

Koulukoti on siis lastensuojelun sijaishuoltoyksikkö. Lastensuojelun sijaishuollolla tarkoitetaan sekä huostaanotettujen että kiireellisesti sijoitettujen lasten ja nuorten kasvatuksen järjestämistä muualla kuin heidän kotonaan. Sijaishuolto voidaan järjestää monella eri tapaa. Koulukodit kuuluvat sijaishuollossa laitoshoidon alaisuuteen. (Räty, 2019, 472).

Lapselle ja nuorelle tulee aina valita yksilöidysti juuri hänen tarpeisiinsa sopiva laitospaikka (Räty, 2019,472). Usein koulukodit ovat niin sanottu viimesijainen sijoituspaikka nuorelle eli nuori saattaa olla kokenut jo useita sijaishuoltopaikan muutoksia ennen kuin hänet sijoitetaan koulukotiin. Usein taustalla on useita epäonnistuneita sijoituksia. (Yhä harvempi nuori joutuu koulukotiin, yle.fi). Koulukoteihin on siis usein sijoitettuna poikkeuksellisen paljon oireilevia nuoria, joten myös väkivallan määrä näyttyy koulukodeissa eri tavalla kuin muissa lastensuojeluyksiköissä.

3.2 Aggression tunne ja aggressiivisuus

Aggressiolla ja väkivallalla on pitkät perinteet. Arkeologisten löydösten perusteella pystytään indikoimaan, että aggressio ja väkivalta olivat laajalle levinneet Kreikkalaisissa, Egyptiläisissä ja Roomalaisissa kulttuureissa 2000-3000 vuotta sitten. Antiikin roomalaisten väkivaltaviihteenä toimi tuolloin gladiattorien taistelut, joita seurasi parhaillaan tuhannet ihmiset silloisilla areenoilla (Shaver, Mikulincer 2011, 17).

Puhekielessä aggressiivisuus ja aggression tunne usein sekoittuvat. Aggressiivisuus on ihmisen käytös, jolla on tarkoitus aiheuttaa mielipahaa toiselle ihmiselle harmia ja toisen ihmisen tunteista ei välitetä (Sinkkonen & Korhonen 2015, 228). Aggressiivinen käytös puolestaan Päivi Nurmen mukaan määritellään seuraavasti: "Aggressiivinen käyttäytyminen tarkoittaa kaikkea käyttäytymistä, jonka tavoitteena on vahingoittaa. Kaikki aggressiivinen käyttäytyminen ei kuitenkaan aina ole väkivaltaista." (Nurmi, 2013,73).

Aggressiivisuutta on olemassa erilaisissa muodoissa. Aggressiivista käytöstä on olemassa suoraa ja epäsuoraa, fyysistä tai verbaalista. Suora aggressiivisuus ilmenee esimerkiksi suoraan kohteeseensa kohdistuneena väkivaltana tai haukkumisena. Epäsuora aggressiivinen käytös puolestaan voisi ilmetä esimerkiksi juorujen levittäminen tai kaveriporukan ulkopuolelle sulkemisena. (Nurmi 2013, 73).

Aggression tunne puolestaan on ihmisen kokema tunne, joka ei välttämättä näy ihmisestä ulospäin. Aggression tunne, suuttuminen, viha ja raivo ovat reaktioita, jotka tarjoavat voiman tehdä jotain, kun jotakin on tehtävä. Aggression tunne aikaansaa vihan, hyökkäyshalun, itsensä puolustamisen ja puolensa pitämisen tunteet. Aggressio syntyy, kun ihminen reagoi ympäristön voimakkaisiin ja häiritseviin

ärsykkeisiin. Aggression tunne on seurausta siitä, kun ihmistä ärsyttävät asiat nostavat haastavia tunteita pintaan. Ihmiselle syntyy halu poistaa häntä ärsyttävä asia ja palauttaa aikaisempi rauhallinen ja mukava olotila (Cacciatore 2007, 17).

Aggression tunne ei suinkaan ole ihmiselle huono asia. Mikäli aggression tunnetta osataan käsitellä rakentavasti, se auttaa kokijaansa yleensä eteenpäin. Rakentavassa aggressiossa aggression tunnetta valjastetaan tuomaan voimaa, pystyvyyden ja rohkeuden tunteita sekä se auttaa kokijaansa puolustautumaan vääryyttä vastaan. (www.mielenterveystalo.fi).

Aggression tunne on siis normaali osa elämää ja jokainen meistä kohtaa aggression tunnetta säännöllisesti. Ongelmaksi aggression tunne nousee siinä kohtaa, kun se purkautuu hallitsemattomasti, joko sanoina tai tekoina. (www.mielenterveystalo.fi). Tämä tutkimus käsittelee nimenomaan näitä tekoja, joissa aggressiivisuuden tunne on muuttunut näkyväksi ja toista ihmistä uhkaavaksi aggressioksi.

3.2.1 Reaktiivisen ja proaktiivisen aggressiivisuuden ilmeneminen nuorella

Aggressiivisuus voidaan jakaa kahteen eri ryhmään, reaktiiviseen ja proaktiiviseen. Ihminen, joka käyttää väkivaltaa harkitusti, uhkailee, käyttäytyy aggressiivisesti, on laskelmoiva ja joka on oppinut uskomaan, että väkivalta on kannattava tapa saada tahtonsa läpi. Hän on proaktiivisesti, eli suunnitelmallisesti aggressiivinen. Proaktiivisesti aggressiivinen lapsi päätyy todennäköisemmin koulukiusaajaksi kuin reaktiivisesti aggressiivinen lapsi (Cacciatore 2007, 20).

Reaktiivisesti aggressiivinen lapsi on temperamentiltaan nopeasti ärsykkeisiin reagoiva. Tällaisen lapsen pinna palaa herkästi, eikä lapsi hallitse tunteitaan tai tekojaan. Tällöin aggressiivisuus on hallitsematonta ja suunnittelematonta. Reaktiivisesti aggressiivinen lapsi on vähemmän tarkkaavainen, impulsiivisempi, ahdistuneempi ja herkemmin kiihtyvä. Reaktiivinen aggressiivisuus on yhteydessä kiusatuksi joutumiseen. Tämä johtuu siitä, että reaktiivisesti aggressiivisella lapsella on alhaisempi reaktiokynnys häneen kohdistuneiden ärsykkeiden kohdalla (Cacciatore 2007, 20).

Ympäristötekijät selittävät noin 60% reaktiivisesta ja proaktiivisesta aggressiivisuudesta. Perintötekijät selittävät loput 40%. Nämä aggression muodot ovat alttiina sosialisatiolle. Lapsen kasvuympäristö muokkaa lasta proaktiivisiin tai reaktiivisiin aggressionpurkauksiin. Ankaran ja tylyn vanhemmuuden on todettu olevan yhteydessä sekä reaktiiviseen että proaktiiviseen aggressioon lapsilla. Reaktiivisesti aggressiivinen lapsi on koulumaailmassa altis joutumaan toisten lasten kaltoin kohtelemaksi (Cacciatore 2007, 20).

3.3 Väkivalta

“Väkivalta on tarkoituksellinen fyysisen voiman tai vallan käyttö (uhkailu tai toteutettu) itseä, toista henkilöä, ryhmää tai yhteisöä vastaan, jonka seurauksena on todennäköisesti vamma, kuolema, psyykinen haitta, epäedullinen kehitys tai riisto” (World report on violence and health, 2002).

“Väkivalta on aina sellaista käyttäytymistä, joka pelottaa, loukkaa ja vahingoittaa.” (Ensijaturvakotienliitto.fi).

Väkivallan määritelmä ei ole yksiselitteinen. Väkivallan muotoja on erilaisia ja ihmiset kokevat erilaisia asioita väkivaltaisiksi. Väkivallan määritelmä vaihtelee myös ajallisesti, paikallisesti ja kulttuurillisesti. Tästä esimerkkinä voidaan pitää esimerkkinä lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa. Ei tarvitse mennä montaa vuosikymmentä ajassa taaksepäin, kun Suomessakin lapsiin kohdistuva väkivalta on ollut sallittua. Väkivaltaa tyypitetään helposti muun muassa rikosnimikkeiden mukaisesti, mutta on olemassa myös väkivaltaa, joka jää rikosnimikkeiden ulkopuolelle. Kuitenkaan väkivallan määrittäminen ei ole näin yksiselitteistä. (Paavilainen & Pösö 2003,13).

Rikoslain mukaan väkivalta määritetään luvussa 21, henkeen ja terveyteen kohdistuvissa rikoksissa. Pahoinpitelyn määritelmänä 5 §:ssä (1889/39) on ruumiillisella väkivallalla tai ilman sitä vahingoitettu toisen terveyttä, aiheutettu kipua tai saatettu tiedottomaan tai sitä vastaavaan olotilaan.

Väkivalta määritellään usein fyysiseksi tekemiseksi. Keskeistä on, että joku tai jotkut käyttäytyvät väkivaltaisesti itseään tai toista ihmistä kohtaan. Väkivalta jaetaan kolmeen kategoriaan; henkiseen, fyysiseen ja seksuaaliseen väkivaltaan. (Paavilainen & Pösö 2003,14). Tämä opinnäytetyön tutkimusosa rajataan koskemaan väkivallan muodoista ainoastaan fyysistä väkivaltaa.

Fyysinen väkivalta lienee väkivallan muodoista helpoin ymmärtää. Fyysisellä väkivallalla tarkoitetaan toimintaa, jossa itselle tai toiselle aiheutetaan tilapäistä tai pysyvää kipua, mahdollisesti myös toiminnan pysyvää tai tilapäistä vaikeutta. (Paavilainen & Pösö 2003,14).

Henkinen väkivalta, psyykinen pahoinpitely, puolestaan voidaan määritellä tarkoittamaan pelottavaa uhkaamista, joka vaarantaa henkilön henkisen hyvinvoinnin. Fyysinen väkivalta on aina siis myös henkistä väkivaltaa, mutta henkistä väkivaltaa voi ilmetä myös ilman fyysistä väkivaltaa. Esimerkiksi vähätelällä tai naurunalaiseksi saattamalla voidaan tehdä henkistä väkivaltaa ilman fyysistä kivun kokemusta. (Paavilainen & Pösö 2003,14).

Seksuaalinen väkivalta on monimuotoinen ja vaikeasti määriteltävä termi. Seksuaalinen väkivalta ulottuu huomattavasti laajemmalle kuin rikoslaki sen määrittää. Karkeasti seksuaalinen väkivalta voidaan

määrittää teoksi, jossa seksuaalinen teko aiheuttaa vahinkoa kohteelleen. (www.seksuaalivakivalta.fi).

Väkivalta voidaan jakaa myös aktiiviseen ja passiiviseen väkivaltaan. Aktiivinen väkivalta on aktiivista toimintaa. Fyysisestä väkivallasta puhuttaessa aktiivinen väkivalta on muodoiltaan toiseen fyysisesti kohdistuvaa toimintaa. Passiivinen fyysinen väkivalta puolestaan voi olla esimerkiksi hoidon laiminlyöntiä, jossa aktiivisesti ei toimita vahingoittamisen saavuttamiseksi, mutta jätetään tekemättä asioita, jolloin aikaansaadaan fyysisen väkivaltaisuuden kaltainen tila. (Paavilainen & Pösö 2003,16).

Väkivallanteon taustalla on useimmiten kyse siitä, ettei ole kykyä hallita sietämätöntä tunnetilaa. Näin ollen tunnetila purkautuu väkivallantekona, jolloin myös negatiivinen tunne helpottaa. Näin ollen väkivallasta muodostuu helposti jo itsessään päämäärä, jota tavoitella vaikeita tunteita kohdatessa. (Nurmi 2013, 73-74).

Aggressio tunteena, suuttumuksen tunne, on eri asia kuin väkivalta. Aggressiivista käytöstä ja väkivaltaa voi esiintyä myös ilman aggression tunnetta. Väkivalta ei siis vaadi välttämättä aggressiota taustalleen. (Cacciatore 2007, 18).

Tässä opinnäytetyössä määrittelemme väkivallan ja väkivallatilanteet siten, että ne tilanteet, joissa koulukodin henkilökunta on kokenut tarvitsevansa poliisin apua nuoren aggressiivisen käytöksen lopettamiseksi ovat olleet väkivaltaisista tilanteista tai sellaisista tilanteista, joissa väkivallan uhka on ollut ilmeinen. Haastatteluissa kävi ilmi, että henkilökunta kokee väkivallan määritelmän hyvin eri tavoin, mutta yhteisenä nimittäjänä tilanteissa on ollut se, ettei nuoren aggressiivinen käytös ole ollut hallinnassa ja se on aiheuttanut tai sen on pelätty aiheuttavan fyysisiä vahinkoja henkilökunnalle,

4 TEORETTISET LÄHTÖKOHDAT

4.1 Nuorten aggressiivisuus

Nuorille aggressiointunteet kuuluvat oman minuuden rakentumiseen ja nuoruuden kehitysvaiheeseen. Aggressiointunteet syntyvät yleisimmin epäonnistumisen tunteesta, pelosta tai turvattomuudesta. Nuori saattaa tulkita ympäristöään vihamielisesti tai muutoin väärin. Aggressiivisuus on nuoruuden kehitysvaiheessa keino suojata itseään ja ehkäistä sisäistä pahaa oloa. (Jääskeläinen & Pelliccioni 2017, 47).

Parhaimmillaan aggressio voidaan kokea positiivisena voimavarana ja energiana. Aggressio voi käytännössä olla lähes sama kuin hyvä kokemus itsestä, hyvä toimintakyky ja hyvä itsetunto. Lapsilla ja nuorilla aggressio siirtyy herkästi vihan tunteeksi, jolloin empatia ja rationaalisuus heikkenevät. Lapset ja nuoret tarvitsevat aikuisen opastusta omien tunteiden ja käytöksen kanssa pärjäämisessä. Lapsen

aggressiokasvu tapahtuu järjen, tunteen ja biologian tasolla. Lapsuuden ja nuoruuden aikana opitut tunnetaidot ovat keskeisiä myöhemmän elämän kannalta. Aggressiokasvua voi kutsua myös itsenäistymiskasvuksi, sillä se on oleellinen osa sosioemotionaalisia taitoja (Cacciatore 2007, 28).

Häiriöitä kasvussa ja kehityksessä, kuten aggressio-ongelmia voi ilmetä, jos lapsella ei ole riittävästi tukea ja ohjausta itsehallinnan alueella. Myös jos ympäristön tuki ja vaatimukset eivät vastaa lapsen edellytyksiä, on mahdollista, että lapsen kasvu ja kehitys on tunne-elämän osalta keskivertoa heikompaa. Nuorten psykiatrisessa hoidossa kohdataan paljon lapsia ja nuoria, joiden ongelman juontavat juurensa lapsuuden vajavaiseen tukeen, hoivaan ja asianmukaisen ohjauksen puutteeseen (Nurmi 2013, 51).

Osana kasvua, aggression tunne olisi opittava hallitsemaan rakentavasti. Pettymysten, tappioiden ja kipeiden tunteiden kokeminen jo varhaisessa vaiheessa elämää on väistämätöntä. Samalla lapsi voi alkaa opettelemaan hallitsemaan tunteitaan. Suuttumus voi olla se energia, joka vie työtä eteenpäin, jotta saavutetaan jälleen rauhallinen ja tasapainoinen tila. Tuota kautta lapsi oppii selviytyjäksi. Mikäli lapsi joutuu törmäyskurssille ympäristönsä kanssa, oppii hän lopulta myös yhteisön säännöt. Terveen kehityksen perustana voidaan pitää selvittelytilanteita. Vihan tunnetta ei tarvitse pitää pahana asiana, vaan osana ihmisyyttä. Kun lapsi kokee elämän olevan täysin säpäleinä, voi kiukku pitää kaiken koossa ja auttaa lasta selviytymään eteenpäin (Cacciatore 2007, 29).

Lapsuuden ja murrosiän aggressioenergialla on tärkeä tehtävä. Tuon energian tarkoitus ja tehtävä on irrottaa nuori kodistaan ja vanhemmistaan. Itsenäistyessään nuori rakentaa omakuvansa uudelleen. Nuori rakentaa itselleen itsensä näköisen persoonallisuuden. Tämän jälkeen nuori voi taas tulla toimeen kodin arvojen ja ihmisten kanssa. Aggression avulla nuori irrottautuu pala kerrallaan perheen lapsen roolista. Mikäli kiinnityspinta kotiin on kuitenkin heikko, ei kapinastakaan tule mitään, koska se ei voi kohdistua keneenkään turvalliseen aikuiseen. Mikäli nuori on elänyt täysin rajatonta ja vapaata lapsuutta, voi hän alkaa kapinoimaan kaikkea vastaan. Lasta ja nuorta tulee ohjata ja opastaa myös selviytymään pahasta olost ja haastavista tunteista. Aikuisen pitää auttaa lasta selviytymään yhtä lailla vaikeuksista kuin mielihyvän tavoittelusta (Cacciatore 2007, 29).

Lapsen ja nuoren viha ei synny tyhjästä. Taustalla on aina yksi tai useampi syy. Näitä syitä voi olla tuska, pelko, turvattomuus, umpikuja tai häpeä. Lapsen vihaa ei voi vain käskää pois, vaan lapselle pitää tarjota purkautumiskanavaa. Vihan voi poistaa selvittämällä sen syyt ja ratkoa ristiriidat, jotka toimivat vihan syntymekanismina. Viha ja sen aiheuttama raivotila rauhoittuu, kun sitä synnyttävä ristiriita ratkeaa, vihaa synnyttävä tilanne menee ohi tai kun aika lievittää tunteen. Vahvimman tunteen on ensin laannuttava, ennen kuin valtavan tunnekuohun vallassa oleva henkilö pystyy tekemään oivalluksia tai käymään kehittävä keskustelua (Cacciatore 2007, 30).

Lasten ja nuorten tunteiden käsittelyssä on myös yksilöllisiä eroja, jotka riippuvat temperamentista. Toiselle tunteiden ilmaiseminen välittömästi ja suureleisesti voi olla aivan normaalia, kun samaan aikaan toinen, jonka temperamentti pitää tunteet sisällä, antaa vain pienen merkin sisäisestä kuohunnasta. Kummankin kohdalla on kuitenkin kyse yhtä voimakkaasta tunteesta. Tunteiden käsittelyä on lapsuudessa ja nuoruudessa harjoiteltava (Cacciatore 2007, 17).

Lapset ja nuoret elävät kehitysvaihetta, joka on jatkuvaa muutosta. Näin ollen siihen kuuluvat myös vaihtelevat tunnetilat. Lapsilla ja nuorilla aggressiointunne ja sen käsittely vaatii tietoa, ymmärrystä ja aikuisten turvaa käsitellä tuntemusta. Itsehillinnän ja tunteitten kanavoinnin harjoittelu konfliktin ja riidan yhteydessä auttaa lasta ja nuorta terveessä kehityksessä. (Cacciatore 2007, 17).

Tunteiden hallinta on yksilöllistä. Toiset pystyvät hallitsemaan suuttumuksensa halutessaan. Tunteiden hallinta on haasteena myös ihmisille hyvin yksilöllinen. Jokaisen kohdalla olisikin tärkeää keskustella yksilöllisistä kokemuksista ja harjoitella erilaisia menetelmiä tunteiden kanssa pärjäämiseksi. Tätä kautta henkilö voi saada riittävät välineet ennaltaehkäistä suuttumuksessa ja tunnekuohussa tehtyjä tekoja, kuten väkivaltaa (Cacciatore 2007 19).

Tunteiden ja aggressiivisuuden hallintaan on kehitetty erityisiä menetelmiä, kuten Aggression Replacement Training (ART), joihin tässä työssä perehdytään tarkemmin myöhemmin.

4.1.1 Aggressio osana kehitystä

Järjen tasolla aggressiokehitys tarkoittaa sitä, että pieni lapsi ei vielä ymmärrä oikean ja väärän eroa, koska hänen empatiakykynsä ei ole kehittynyt. Ohjauksella ja opetuksella lapsi oppii nimeämään tunteita ja oppii tätä kautta neuvottelutaitoja. Vasta kouluikäisenä lapsi oppii hahmottamaan oikean ja väärän olemassaolon silloinkin, kun kukaan ei ole häntä valvomassa. Täysi-ikäisyyden aikoihin suurimmalla osalla alkaa olla riittävästi järkeä ja harkintakykyä tehdä viisaita valintoja (Cacciatore 2007, 32).

Tunteiden osoittamisessa pieni lapsi on täysin avoin. Lapsi ei osaa peittää eikä teeskennellä tunteitaan. Lapsen tunteenilmaisut purkautuvat täysin estoitta ja lapsi luottaa aikuisen turvaan. Lapsi on tunteiden osalta avuton. Lapsi tarvitsee aikuisen apua tyyntyyttäkseen itsensä. Suurenkin tunnekuohun vallassa huomion kiinnittäminen toisaalle voi auttaa lasta ja helpottaa tunnekuohua. Kouluikäinen koettaa pärjätä tunteittensa kanssa ajoittain itse ja murrosikäinen voi hakea tukea ja turvaa enemmän kaveripiiristään, kuin vanhemmistaan. Voimakkaasti koetut tunteet ovat etenkin keskimurrosiän normaali ilmiö. Nuo tunteet muodostavat kuitenkin myös riskin, koska itsesuojeluvaisto ja itsehillintä ovat kehittymättömiä (Cacciatore 2007,33).

Murrosikäisen tunteet ovat entistä voimakkaampia. Nuorelle on tyypillistä torjua tähän ikään asti turvalisina aikuisina toimineiden ihmisten tuki ja turvata mielummin itseensä tai kavereihinsa. Mikäli nuori on murrosikään mennessä oppinut arvoja ja malleja, suojaavat nämä nuorta. Äärimmäinen epätoivo, raivo, ja sietämättömän tuskan täyttämä mieli johtaa nuorta usein umpikujaan. Tällaisia tunnemyrskyjä syntyy nuoren päässä jopa aivan mitättömistä asioista. Huonommuuden kokemus ja hylätyksi tulon pelko on tavallisia murrosikäisellä nuorella (Cacciatore 2007, 36).

Murrosikäinen nuori tarvitsee edelleen vanhemmiltaan välittämistä, huolenpitoa ja rajojen asettamista. Irrottautuminen vanhemmista on mielen sisäinen prosessi, jossa murrosikäinen nuori tulee psykologisesti erilliseksi yksilöksi ja muodostaa omia mielipiteitä, arvoja ja maailmankatsomusta (Nurmi 2013 58).

Kasvaessaan nuori alkaa katsomaan vanhempiaan samalta tasolta. Kasvun myötä nuori saattaa alkaa haastamaan hänen läheisiä aikuisiansa uhmaamalla ja uhittelemalla, olemalla näsäviisas ja koppava. Tässä kohtaa kasvua ja kehitystä etäisyys vanhempien/kasvattajien ja lapsen välillä voi kasvaa joskus rajustikin. Nuoren aivot ovat kehitysvaiheessa, joka mahdollistaa vanhempien auktoriteetista irtautumisen. Nuori etäännyty psykologisesti vanhemmistaan, vaikka fyysisesti nuori vielä asuukin kotonaan. Tässä kehitysvaiheessa nuorten tekemät rikokset saavuttavat huippunsa. Nuori tulkitsee usein aikuisen eleitä ja ilmeitä vihamielisiksi, loukkaaviksi ja ylimielisiksi. Aikuisen pitää tässä vaiheessa ymmärtää, ettei pysty pakottamaan lastaan ja että kontrolli ja valta päättää lapsensa asioista ovat vähenemässä. Nuorella riittää vahvoja, yllyttäviä tunteita, mutta järkeä tai riskinarviokykyä ei ehkä tarpeeksi (Cacciatore 2007, 36-37).

Vanhemmista irtaantumiseen tarvitaan suotuisaa aggressiivisuutta, jotta nuori pystyy riuhtaisemaan itseään irti vanhemmistaan ja saamaan hieman etäisyyttä. Normaaliin kehitykseen ei kuitenkaan kuulu, että suhde vanhempiin loppuisi kokonaan. Mikäli suhde vanhempiin katkeaisi kokonaan, menettäisivät vanhemmat kokonaan otteen nuoren ohjaamisesta tai nuoren ja vanhempien suhde voisi olla väkivaltainen. Terveesti kehittyville nuorille vanhemmat ovat edelleen tärkeä sosiaalisen tuen lähde (Nurmi 2013, 58-59).

Aikuisen tulisi olla jatkuvasti valppaana ja pitää kontrolli asioista. Samalla aikuisen tulisi tukea nuoren itsetuntoa, arvoja ja luottaa ja uskoa nuoreen. Tämän kehitysvaiheen aikana ei ole mitenkään erikoista, että joku etäisempi aikuinen saa nuoreen paremman kontaktin, kuin nuoren oma vanhempi. Parhaiten nuoren kanssa toimii nopeat, yksinkertaiset ja oikeudenmukaiset seuraamukset. Tämän jälkeen aikuisen tulisi jälleen uskoa ja luottaa nuoreen ja tämän valintoihin (Cacciatore 2007, 37).

Nuoren elämässä luotettavaksi koetut aikuiset joutuvat usein vihan kohteeksi. Nuori uhmaa ja viljelee vihaansa aikuisia kohtaan. Nuoren vihaan ei pidä suhtautua välinpitämättömästi, mutta olisi muistettava

pysyä itse rauhallisena. Nuoret tarvitsevat näitä hyviä malleja rohkeista aikuisista, jotka ovat itsetuntoisia, lujia ja läsnä olevia. Näihin kohtaamisiin nuori haastaa itselleen kaikkein lähimmät, luotetuimmat aikuiset. Kohtaamiset jokainen nuori hoitaa omalla tavallaan, oman temperamenttinsa ja olosuhteitensa mukaan (Cacciatore 2007, 37).

Nuoren murrosikä ja sen tuomat haasteet riippuvat nuoren yksilöllisestä temperamentista, elämäntilanteesta ja siitä, miten paljon painolastia nuorelle on murrosikään mennessä kertynyt pettymysten ja surujen muodossa käsiteltäväksi. Irtautumistyötä vaikeuttaa ratkaisevasti, mikäli aikuinen hylkää irtautumistyötä tekevän nuoren, tai edes uhkaa hylkäämisellä. Nuoren läheisten aikuisten, olivat nämä sitten vanhemmat tai koulussa opettajia, tulisi pysyä sitoutuneena nuoreen kaikesta turbulenssista huolimatta (Cacciatore 2007, 37).

4.1.2 Tunteet ja niiden vaikutus

Tunteiden käsittelyä täytyy harjoitella. Ihminen on usein täynnä tunnetta, mutta tunne ei vielä pakota ihmistä toimimaan tunteen pohjalta. Voimakas tunne on valtava ja mahdollisesti vaarallinenkin energialataus. Ihminen ei koskaan ole sama kuin hänen tunteensa. Tahto ja järki kulkevat aina tunteen rinnalla. Vaikka tunteen kuohunnassa ihmisestä tuntuisi, että hän olisi valmis tekemään henkirikoksen, ei tunne kuitenkaan ole vielä teko. Aggressiokasvatuksessa pyritään saamaan keinoja omaan rauhoittumiseen joka tasolla, jotta tunne ei saisi valtaa (Cacciatore 2007, 22).

Tunteiden peittäminen ja niiden sivuuttaminen voi johtaa siihen, ettei puolustauduta, vaikka itseä kohtaan käyttäytyttäisiin pahasti. Liian kiltti ihminen voi joutua muiden, tunteitaan ja mielipiteitään rohkeammin ilmaisevien ihmisten päätäntävällän alle. Lapset, joita on kasvatettu siten, että suuttumisesta on rangaistu, oppivat peittämään tunteitaan. Lapset ja nuoret saattavat vain hymyillä, vaikka heidän sisällään kuohuisi valtavasti (Cacciatore 2007, 22).

Tunteiden kieltäminen voi johtaa siihen, että ne purkautuvat ulos arvaamattomia kanavia myöten, joka voi johtaa aggressiiviseen käytökseen, katkeruuteen ja masennukseen. Jatkuvat loukkaukset ja keinottomuus puolustaa itseään rakentavasti voi johtaa itsetuhoisuuteen, eristäytymiseen ja loukkaantumisiin. Tunteet pitää ensin hyväksyä ja sen jälkeen opetella keinoja tehdä niille jotakin. On ihmisen omasta halusta kiinni alkaa hallita omia haastavia tunteita. Tunteiden kontrollointi ja ohjailu on opeteltavissa oleva taito.

Aggressionhallinnassa on ensin löydettävä itsestään aggression nostattamiseen liittyvät käskyt ja komennot. Tämän jälkeen ihminen voi opetella aggression ohjailusta ja myös lauhduttamista mielikuvasikä rentoutusmenetelmien kautta. Tämä kuitenkin vaatii sen, että ihmiseltä löytyy tahtoa ottaa vastuuta omista tunteistaan ja niiden säätelystä (Cacciatore 2007, 23).

Aikuisen tehtävä on ohjata ja opastaa lasta tunteiden kanssa pärjäämisessä omalla mallillaan. Aikuisen on omalla käytöksellään osoitettava, ettei tunteita tarvitse pelätä tai haudata tunteita työnteon tai päih-teiden avulla. Toiminnalla tunteiden hukuttaminen on tyypillistä niin aikuisilla kuin lapsillakin. Tunteiden pakoilu voi oireilla nuorilla viiltelynä tai alkoholin käyttönä. Tunteiden pakoilu yleensä johtaa vain pahe-nevaan tilanteeseen ja tunteeseen. Tunteita aiheuttavat ristiriidat tulisi selvittää, jotta kasautuvat tunteet ja räjähdysalttius ei kasvaisi (Cacciatore 2007, 25).

Aivojen kasvua ja kehitystä kuvaamalla on saatu selville, että harkintakykyä ja hillintää säätelevät ai-voalueet kehittyvät nuorena myöhemmin, kuin tunnepitoiseen reagointiin osallistuvat aivoalueet. Tämä aivojen kehittymisen järjestys on merkityksellinen muun muassa riskinoton ja aggressiivisen käy-töksen hallitsemisen kannalta (Nurmi 2013, 54).

Aikuisen tulisi antaa lapselle terve toimintamalli siitä, miten tunteet tulevat ja miten niitä käsitellään ilman, että tunteet rikkovat mitään. Tunne pitäisi elää läpi. Oli kyseessä sitten ahdistus tai suuttumus. Tunne ei pakota toimimaan, mutta tunteen aiheuttamaa syytä voi pyrkiä muuttamaan. Aikuinen voi omalla käytöksellään näyttää lapselle, ettei suuttunut henkilö ole palamaan sytytetty ruutitynnyri, vaikka suuttumisen tunne näkyisikin läpi. Ahdistuksen tai suuttumuksen tullessa tulisi olla toisen lähellä, pitää yllä puheyhteyttä, olla turvana ja lohduttaa toista. Tietoinen rauhoittuminen, aikalisän ottaminen ja no-peat pysähtymiset ovat hyviä keinoja hillitä tunnekuohua. Omaan hengitykseen keskittyminen ja sen hidastaminen on tehokas keino rauhoittaa kiihtyneitä tunteitaan (Cacciatore 2007, 25-26).

4.1.3 Väkivallan vaikutus lapsen kehitykseen

Tilastojen mukaan noin 17% suomalaisista lapsista on nähnyt tai kuullut väkivaltaa omassa perhees-sään. Väkivalta voi olla alistavaa piittaamattomuutta, henkistä tai fyysistä väkivaltaa. Jopa 72% alle 14-vuotiaista lapsista on joutunut vanhempiansa lievän väkivallan kohteeksi. Lieväksi väkivallaksi katso-taan tukistaminen, läimäykset, esineellä lyöminen, potkiminen tai kuristaminen. Saman tutkimuksen mukaan (Heiskanen, Piispa 1998) 8% lapsista on joutunut vakavan pahoinpitelyn kohteeksi. (Laapio 2005, 31).

Suomessa ensi- ja turvakoteihin päätyvistä lapsista 1/3 on ollut väkivallan kohteena. Englantilaisen tutkimustiedon mukaan (Wlaby&Myhill 2001) osoittaa, että perheessään väkivaltaa todistaneista lap-sista 40% on joutunut myös väkivallan kohteeksi. Lapsiin kohdistunut väkivalta näkyy myös suomalai-nessa terveydenhuollossa. Lasten tapaturmakäynneistä n.10% on liittynyt pahoinpitelyä. Alle 3-vuoti-aiden lasten murtumista 25% on todettu tuottamuksellisiksi. Lasten palovammoista 10% arvellaan liit-tyvän myös tahallisuutta. Väkivallan seurauksena kuolee vuosittain 10-15 lasta. Lukuun sisältyy myös lasten tekemät itsemurhat. (Laapio 2005, 31).

Terveydenhuollossa tiedetään, että jos lasten pahoinpitelytapauksiin ei puututa eikä tapauksia selvitetä, uusiutuvan pahoinpitelyn vammautumisriski on 35% ja kuoleman riski 10%. Terveydenhuollossa lapsen pahoinpitelyä tulisi epäillä, kun lapsen vammaan haetaan apua viiveellä tai ei lainkaan. Epäilystä pahoinpitelystä pitäisi herättää myös, mikäli lapsen vamman syntymekanismi on epämääräinen tai vammalle saadaan vanhemmilta useampia selityksiä riippuen kysyjästä ja vastaajasta. Vanhempien selitysten epäjohdonmukaisuudet liittyen lapsen vamman vaikeuteen ja luonteeseen verrattuna tulisi herättää epäilystä mahdollisesta pahoinpitelystä. Lisäselvityksen tarvetta tulisi arvioida myös silloin, kun lapsella on mustelma muualla kuin säärissä, reisissä, kyynärvarressa tai otsassa. (Laapio 2005, 32).

Lasten vanhemmat ja viranomaiset ajattelevat, että lapset, jotka eivät ole nähneet tai kuulleet mitään, tai eivät ymmärrä tapahtunutta, unohtavat nopeasti tapahtuneen ja selviytyvät tilanteesta. Nämä selitykset eivät kuitenkaan pidä paikkaansa. Lapset ymmärtävät, mikäli perheessä on väkivaltaa, vaikka väkivalta ei kohdistuisi heihin. Lapset eivät kuitenkaan pysty käsittelemään asiaa samoin, kuin aikuiset ja tilanne haavoittaa lapsia. Pienet lapset muistavat kokemansa/näkemänsä väkivaltatilanteet kokonaisvaltaisesti kehollaan. Vanhemmat lapset saattavat oirehtia epämääräisten muistikuvien vuoksi sitten, ettei he siedä laisinkaan kovia ääniä tai huutoa. Myös läheisten ihmissuhteiden solmiminen voi olla ylivoimaista lapsuudessa koetun väkivallan vuoksi. (Laapio 2005, 86).

Lapsi joutuu väkivallan uhriksi pelkästään aistimalla väkivallan läsnäolon. Mikäli lapsi ei pysty tai pääse käsittelemään uusiutuvia pelottavia väkivaltakokemuksia kenenkään kanssa, alkaa lapsi kantamaan väkivallan pelkoa ruumiinsa muistissa, mikä on suuri uhka lapsen hyvinvoinnille ja terveydelle. Poliisin näkemyksen mukaan lapsi oppii kotona koetun väkivallan kautta, että väkivalta on kotona opittu toiminta- ja ajattelumalli käyttää valtaa. Perheväkivallan nähdään olevan oppimisprosessi, jossa väkivalta opitaan muiden taitojen tavoin perheyhteisössä. (Laapio 2005, 87).

Kaikenlainen väkivalta lapsen lähipiirissä on tutkimusten mukaan haitallista lapsen kehitykselle. Erot kasvuympäristössä aiheuttavat eroja lasten kyvyissä ja mahdollisuuksissa omaksua asioita, kuten tietoja, sosiaalisia taitoja ja moraalista luotettavuutta. Kasvavan ja kehittyvän lapsen aivot voivat saada syviä vaurioita, jos hän joutuu väkivallan kohteeksi tai seuraamaan väkivaltaa sivusta. Nämä kokemukset muokkaavat lapsen persoonallisuutta ja sosiaalisia taitoja, jotka puolestaan ovat yhteydessä siihen, miten lapsi pystyy tekemään aloitteita sosiaalisten suhteiden solmimiseksi. (Laapio 2005, 87).

Lapsen ensimmäisten vuosien kokemukset muovaavat tapaa, jolla lapsi säätelee tunteitaan ja käyttäytymistään. Kouluikään mennessä nämä tavat ovat vakiintuneet. Sosiaalisen toimintakyvyn riskejä esiintyy lapsilla, jotka eivät ole varhaislapsuudessaan omaksuneet sosiaalisia taitoja, joilla otetaan toisia ihmisiä huomioon ja kunnioitetaan heitä. Riskejä lisää se, jos lapsuuden aikana perheen keskinäiset

suhteet eivät ole toisia kunnioittavat ja hyvät. Heikot perhesuhteet heijastuvat usein vaikeuksina motivoitua koulutyöhön. (Laapio 2005, 88).

Vanhempien runsas alkoholin käyttö ja lapsen väkivaltainen kohtelu lisää kehitysriskejä. Lapsen käyttäytymispiirteitä tarkastellessa aggressiivisuus ennakoi aikuisiän sopeutumisvaikeuksia yhteiskuntaan. Lapsuuden aggressiivisuus kytkeytyy sosioemotionaaliseen kehitykseen. Tämä tarkoittaa ongelmia sosiaalisissa suhteissa, tunneperäisessä käyttäytymisessä ja vuorovaikutustaidoissa. Kyky ratkaista ristiriitoja lapsena on yhteydessä tunteiden hallintaan ja tähän lapsi tarvitsee aikuisen tunteita kontrolloivaa säätelyä. (Laapio 2005, 88).

Sosiaalinen toimintakyky on yhteydessä psyykkiseen hyvinvointiin vastavuoroisesti. Sosiaalinen toimintakyky muodostuu tunteiden hallinnasta, muiden kunnioittamisesta, kyvystä sovitella ristiriitoja sekä taidosta vetäytyä konfliktitilanteista. Keskimääräistä paremmat lähtökohdat varhaisuudessa tuottavat keskimääräistä paremman sosiaalisen toimintakyvyn 36 vuoden iässä. (Laapio 2005, 88).

4.1.4 Poliisin ajatuksia lapsista perheväkivallan keskellä

Teoksessaan Poliisi ja perheväkivalta Marja-Liisa Laapio toteaa, että vaikka riski joutua väkivallan uhriksi on lisääntynyt 1990-lopulta alkaen, ei kyseessä ole perheväkivalta, vaan väkivallan osapuolet ovat yleensä saman ikäisiä. Marja-Liisa Laapio on tehnyt tapaustutkimuksen poliisin toimintakulttuurista ja viranomaisverkostosta. Samalla Laapio käsittelee julkaisussaan laajasti tutkimuksessaan perheväkivaltaa ja sen merkitystä osallisille. Tutkimuksessaan Laapio luotaa perheväkivaltailmiön konstruoimista poliisin toimintakulttuurissa. Samalla Laapio on tutkinut, miten poliisi toimii kotihälytystehtävillä. Laapio on tutkimustaan varten haastatellut lukuisia virassa toimineita poliiseja, jotka ovat vastanneet Laapion esittämiin kysymyksiin.

Poliisin näkemyksen mukaan lapsi voi kuitenkin joutua kotonaan vanhempien väliseen väkivaltatilanteeseen monella tavalla. Mikäli lapsi menee vanhempiensa väliseen väkivaltatilanteeseen, on mahdollista, että lapsi saattaa joutua aggressiivisten vanhempiensa kohteeksi. Lapsi on heikoimmillaan silloin, kun hän joutuu perheessään pahoinpidellyksi, eikä pysty tekemään pahoinpitelystään julkista. Nämä kokemukset saattavat koitua lapsen kohtaloksi tulevaisuudessa. Väkivallalla ja siihen suhtautumisella on taipumus periytyä sukupolvelta toiselle. (Laapio 2005, 89).

Jatkuvasti väkivaltaa sivusta seuranneet tai kokeneet lapset saattavat tottua ajatukseen, että poliisi tulee soitettaessa paikalle ja vie aggressiivisen ja väkivaltaisesti käyttäytyvän aikuisen pois. Aikuisen ei tällöin tarvitse itse välittää käytöksestään, eikä ottaa vastuuta teoistaan, koska säätely tulee ulkoa poliisin muodossa. (Laapio 2005, 90).

Laapion mukaan poliisi painottaa, että kaikki väkivallan uhriksi joutuminen tulisi tuoda julki, sillä tällä tavoin väkivaltaan pystytään puuttumaan, eikä väkivalta pääse jatkumaan. Lapsi tarvitsee perheväkivallan paljastamiseen huomattavaa rohkeutta. Lapsen tulee uskoa, ettei häntä hylätä, kun hän paljastaa häpeää tuottavan asian perheestään. Lapset ovat lähes aina uskollisia vanhemmilleen, eivätkä lähtökohtaisesti halua puhua väkivallasta perheessään, vaikka väkivalta kohdistuisi heihin itseensä. Poliisin näkemyksen mukaan perheväkivallan tuominen julki on lapselle vähintään yhtä vaikeaa kuin aikuiselle (Laapio 2005, 90-91).

Laapio kuvailee teoksessaan, että poliisin kokemusten mukaan nuorelle suunnattava apu tulee usein liian myöhään. Useissa tapauksissa perheeltä puuttuu kyky ottaa apua vastaan ja muuttaa tätä kautta käyttäytymistään. Tämän jälkeen ongelmasta nuorta saatetaan siirtää viranomaiselta toiselle ja toivotaan, että seuraava taho hoitaisi nuoresta aiheutuvan ongelman. Moniongelmaisista lapsista ja nuorista tavataan yhä enemmän (Laapio 2005, 92).

Poliisin mukaan ilmoituksen perheväkivallasta tekee yleensä se osapuoli, joka on jäämässä alakyn-teen. Ilmoittaja voi myös olla jatkuvaan meteliin kyllästynyt naapuri. Häätäkeskuksessa ei kyseenalaisteta soittajan hätää, vaan pyritään jo puhelun aikana rauhoittamaan tilannetta. Häätäkeskuspäivystäjä yrittää saada soittajalta mahdollisimman tarkat tiedot, jotka sitten välitetään edelleen tehtävälle lähtevälle partiolle (Laapio 2005, 95-96).

Poliisin saapuessa paikalle perheväkivaltatilanteeseen, on ensisijainen tehtävä rauhoittaa akuutti tilanne ja ottaa kiinni perheväkivaltaan syyllistynyt. Väkivaltaan syyllistyneelle henkilölle pitää tehdä selväksi, miksi hänet otetaan kiinni. Perheväkivaltaan syyllistynyt henkilö pidetään kiinni niin pitkään, että hänet ehditään kuulustelemaan tai tutkija vähintään puhuttelee hänet (Laapio 2005, 104).

Poliisin käytännöt vaihtelevat, miten toimia väkivaltatilannetta seuraavassa toiminnassa. Toiset pitävät rikoksesta epäillyn ja hänen uhrinsa samassa tilassa ja antavat kummankin kertoa oman näkemyksensä asiasta. Tällöin poliisi jakaa puheenvuorot ja rikoksen molemmat osapuolet pääsevät ääneen. Ongelmana tässä tyylissä on se, että rikoksesta epäilty voi vaikuttaa pelkällä läsnäolollaan uhrin alustavaan puhutteluun. (Laapio 2005, 104).

Toisen käytännön mukaan rikoksesta epäilty ja uhri erotetaan toisistaan ja heidät puhutetaan yksitellen. Tällöin tilanne on uhrin kannalta hieman helpompi, kun hänelle läheinen ihminen ei ole vieressä seisomassa (Laapio 2005, 104).

Poliisilla on lain luoma velvollisuus lastensuojeluilmoituksen tekeminen aina, kun lapsi on ollut läsnä perheväkivaltatapauksessa (Lastensuojelulaki 25§). Lapsen tai nuoren ei tarvitse olla väkivallan kohteena tai osallisena. Riittää, että lapsi on ollut samassa asunnossa läsnä, kun hänen vanhempansa

ovat olleet osallisina perheväkivaltaan. Vastaavissa tilanteissa poliisi joutuu myös arvioimaan, että voiko lapsi tai lapset jäädä kotiinsa. Usein tilanne hoidetaan siten, että kodista viedään perheen äiti ja lapset turvakotiin. Poliisin tehtävä on selvittää lastensuojelun tarve ja viedä tapaus tarvittaessa eteenpäin (Laapio 2005, 106-107).

4.1.5 Lapsen kasvu ja kehitys väkivallan keskellä

Lapsi on tunne-elämältään haavoittuvainen. Tämä tarkoittaa lapsen alttiutta kielteisille vaikutuksille olosuhteissa, joissa riskit ovat suuret. Lapsuusaikaisilla tunne-elämän laiminlyönneillä ja myönteisten ihmissuhteiden puutteella on yhteys aikuisiän rikollisuuteen. Myös väkivaltaisen viihteen on todettu vaikuttavan negatiivisesti lapseen, jonka kasvuympäristö on myös väkivaltainen. (Laapio 2005, 89).

Vuosikymmenten mittaiset tutkimukset osoittavat kiistatta tuloksia, joiden mukaan lapset, jotka ovat joutuneet kokemaan aggressiota, väkivaltaa, seksuaalista hyväksikäyttöä tai psyykkistä hyväksikäyttöä, kärsivät huomattavasti todennäköisemmin mielenterveysongelmista myöhemmin elämänsä aikana (Shaver & Mikulincer 2011, 351).

Lapsen vuorovaikutustaidot kehittyvät sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Mikäli lapsi kasvaa totalitaarisessa perheessä, missä perheenjäsenet osoittavat toisilleen jatkuvaa vihamielisyyttä, oppii lapsi väärää käyttäytymismalleja. Totalitaarisessa perheessä vallitsee usein patriarkaalinen laki, jossa vanhemmalla on ehdoton valta-asema. Etenkin pojille saattaa kehittyä taipumus väkivaltaisuuteen, sillä heidän kohdallansa väkivallan koetaan olevan hyväksytympää (Määttä 2007, 14-15).

Enemmistö lapsista selviää psykososiaalisesti vaikeista kasvuoloista ilman vakavaa oireilua, vaikka myöhemmän ongelmakäyttäytymisen riski kasvaa. Nuorten väkivaltainen käyttäytyminen on aina myös sosiaalisesti ja sukupuolittuneesti rakentunutta toimintaa. Väkivaltaisesti käyttäytyvät nuoret ovat lähes aina nähneet tai kokeneet itse väkivaltaa omassa elämässään, joko kotona, koulussa tai sosiaalisissa tilanteissa (Määttä 2007, 16-19).

Lapsen kaltoinkohtelu on tämän kehityksen kannalta yksi suurimmista epäonnistumisista, mitä lapsen läheiset ja perhe voi tehdä. Psykologisen kehityksen kannalta varhaiset traumat vaikuttavat normaaliin kehitykseen ja näitä vaikutuksia on nähtävissä koko eliniän ajan. Kaikki traumaattisia kokemuksia lapsuudessaan kokeneet lapset eivät kuitenkaan ole tuomittuja ongelmiin tulevaisuudessa. Kaltoin kohdellut lapset ovat osoittaneet olevansa yllättävän vastustuskykyisiä, kunhan heidän elämässään on ollut edes yksi merkittävä henkilö, joka on uskonut ja antanut tukea lapselle tämän vaikeina aikoina (Shaver & Mikulincer 2011, 352).

Nuorten tilastoitu väkivalta on ollut kasvussa 1990-luvun lopulta lähtien. Kyseessä ei kuitenkaan ole se, että väkivaltaa tekeviä nuoria olisi entistä enemmän, vaan ennemminkin tekojen lisääntymisessä. Tämä tarkoittaa sitä, että yksittäiset henkilöt tekevät enemmän väkivallan tekoja aikaisempaan verrattuna. Tilastoitujen väkivallan tekojen lisääntyminen selittyy sosiaalisen kontrollin tehostumisella. Väki- valta on tullut aiempaa kattavammin poliisin tietoon ja tätä kautta tilastoiduksi. (Laapio 2005, 89).

4.1.6 Koulukiusaamisen yhteys väkivaltaisuuteen

Kouluissa tapahtuu kiusaamista lasten ja nuorten keskuudessa. Vakava väkivalta sijoittuu ajallisesti enemmän ilta-aikaan. Kouluissa tiedetään kiusaamistapauksista yleensä vain puolet, mutta vastaavasti oppilaat tietävät kiusatut oppilaat hyvinkin yleisesti. Kiusaamiseen pitäisi puuttua entistä enemmän, sillä puuttumattomana kiusaaminen opettaa kiusaajalle vääriä vallankäyttötapoja. Kiusatut ovat yleensä arkoja, mutta he muodostavat riskiryhmän sille, että heistä tulee myöhemmin kiusaajia (Laapio 2005, 138).

Kiusaamiseen ja väkivaltaan puuttuminen kouluissa täytyy tehdä aikuisten johdolla. Aikuisten ja lasten ja nuorten välinen kommunikaatio on väkivaltaa vähentävän ja ennalta estävän toiminnan ydin. Lapset ja nuoret tarvitsevat aikuisia pysäyttämään ahdistavaksi muuttunut kiusaaminen ja siitä johtuvaa väki- valtaa (Laapio 2005, 140).

Jotta väkivallassa kasvava sukupolvi ei itse ajautuisi väkivallan kierteeseen, täytyy asennoituminen väkivaltaa kohtaan oppia muualta, useimmiten koulusta. Kouluissa on yleisesti hyvä ilmapiiri, mutta sielläkin esiintyy sekä henkistä, että fyysistä kiusaamista. Lapsen ja nuoren on koulussa opittava sel- viytymään tilanteista, jotka saattaisivat eskaloitua väkivaltaiseksi muussa ympäristössä. Lapsi ja nuori joutuu koulussa säätelemään omaa käytöstään ja tunteitaan (Laapio 2005, 93-94).

5 VÄKIVALLAN ENNALTAEHKÄISY KOULUKODISSA

Lähes kaikki ihmiset ovat jossakin kohtaa elämäänsä kokeilleet fyysistä aggressiota reaktiona aggres- siontunteeseen. Fyysisen aggression taso vähenee tasaisesti ihmisen vanhetessa ja oppiessa vaihto- ehtoisia toimintatapoja korvaamaan fyysistä aggressiota. Useimmat ihmiset oppivat reagoimaan jolla- kin muulla tavalla kuin fyysisellä aggressiolla kouluikänsä mennessä. Pieni osa ihmisistä säilyttää taipu- muksensa fyysiseen aggressiivisuuteen aina nuoruuteen saakka. Näillä ihmisillä tämä taipumus on nähtävissä jo lapsuudessa (Cacciatore, 2007, 45).

Yksilötasolla väkivallan ennaltaehkäisy on väkivallasta puhumista, sääntöjen kertomista ja niiden ymmärtämistä, tunteiden ymmärtämistä ja hyvien toimintamallien hankkimista ennen väkivaltaa. Väkivallan ennaltaehkäisy on myös turvallista huoltoa ja kasvatusta, jonka kautta lapsi saa väkivallattomia malleja hallita aggressiota. Turvallisuuden tunne, johon lapsi voi tukeutua ja tätä kautta luopua väkivaltaisista reaktiotavoistaan. Toimintamalleihin on helpompaa vaikuttaa lapsuudessa, kuin myöhemmin nuoruudessa tai aikuisena, jolloin tuhoisa toimintalinja on jo valittu omaksi malliksi reagoida. Lapsille ja nuorille tulisi antaa kasvatustalli, missä väkivaltaa ei koskaan valittaisi ensisijaiseksi toimintatavaksi haastavissa tilanteissa (Cacciatore, 2007, 46).

5.1 Aggression Replacement Training (ART) -mentelmä

Aggression Replacement training eli lyhennettynä ART (tai Adapted Aggression Replacement Training, AART) on kognitiivisen käyttäytymisterapian harjoitusmenetelmä, jonka avulla vaikeista käytösongelmista kärsivää nuorta opetetaan tunnistamaan aggressiotunnettaan ja ohjaamaan käytöstään näissä tilanteissa. ART -menetelmä perustuu alkujaan Yhdysvaltalaisen Barry Glickin patentoimaan menetelmään, mutta sitä on luonut useampi tutkija eri vuosikymmenien aikana. AART -menetelmä on puolestaan uudistettu ja pohjoismaisiin tarpeisiin mukautettu harjoitusmenetelmä. Uudistetussa versiossa on pyritty nimenomaan kehittämään vihanhallintakeinoja ja harjoituksia niihin. Perusydin harjoitusmenetelmällä on kuitenkin sama kuin alkuperäisessäkin menetelmässä. (Gundersen ym. 2018, 9).

ART-menetelmän tarkoituspohja on siinä, että aggressiivisuutta lähdetään työstämään kolmen osa-alueen kautta. Kyseessä on tunnesäätelyn harjoittelua, sosiaalisten taitojen harjoittelua sekä moraalista päättelyä. ART on ryhmätyöskentelyä, jossa on tarkkaan määritelty struktuuri. Ryhmä perustuu vapaaehtoisuuteen ja näin ollen myös jokainen voi ryhmän jättää kesken niin halutessaan. (Gundersen ym. 2018, 11).

Vihanhallinnan osiossa painotetaan erityisesti sitä, että opittaisiin tulkitsemaan ympärillä olevia ihmisiä oikein. Tarkoituksenmukaista olisi oppia välttämään tai vähentämään ei-toivottuja seurauksia, joita vihantunne aiheuttaa. Oikeaoppinen tapa ilmaista suuttumusta on ilmaista se määrätietoisesti, mutta ei aggressiivisesti. Vihanhallintaosiossa pyritään opettamaan nuorille sitä, kuinka aggressio puretaan rakentavasti. Sitä ei tule padota sisälle, vaan päästää ulos. Ulospäästämisen ei kuitenkaan tule olla aggressiota tai väkivaltaa. (Gundersen ym. 2018, 23).

5.2 Turvallisuuskysely

Haastatteluissa kaikki kolme haastateltavaa toivat ilmi turvallisuuskyselyn, kysyttäessä laitoksessa käytettäviä menetelmiä väkivallan ehkäisyyn. Kyseessä on menetelmä, joka on luotu kyseisessä koulukodissa luomaan turvallisuutta. Turvallisuuskysely perustuu siihen, että nuorta haastatellaan hänen muuttaessaan laitokseen ja hän saa turvallisessa ja rauhallisessa tilanteessa kertoa itse, että miten hän

haluaa ohjaajien toimivan silloin, kun nuori suuttuu.

Turvallisuuskyselyn tarkoituksena on kartoittaa nuoren omaa käsitystään aggressiivisuudestaan sekä sitä, että miten juuri tämä kyseinen nuori aggressiivisissa tilanteissa toimii. Tällöin myös henkilökunta osaa reagoida juuri tämän kyseisen nuoren toivomalla tavalla. Nuoret ovat yksilöllisiä ja kaikki eivät reagoi samalla tavalla tilanteisiin, joten nuoren aggressiiviseen puoleen tutustuminen ajoissa auttaa henkilökuntaa suhtautumaan ja valmistautumaan nuoren aggression kohtaamiseen. (Haastateltava2).

Turvallisuuskyselyssä käydään läpi tilanteita, jotka nuori kokee sellaiseksi, että hänellä saattaa nousta aggressiivisia tunteita ja mahdollisesti väkivaltaista käytöstä. Kyselyssä käydään läpi, miten nuori toivoo näissä tilanteissa muiden toimivan eli haluaako esimerkiksi olla rauhassa omassa huoneessaan vai toivooko aikuisen läsnäoloa tilanteen rauhoittamiseen sekä tietenkin sitä, että miten näitä tilanteita voidaan välttää. (turvallisuuskyselylomake). Näin ollen myös laitoksen henkilökunta osaa auttaa nuorta parhaalla mahdollisella tavalla ja jälkipuinnissa pystytään ottamaan turvallisuuslomake uudelleen esiin ja syventää ymmärrystä nuoren käytöksestä myös nuorelle itselleen.

5.3 Suhteen luominen nuoreen

Suhteen luominen nuoreen oli myös menetelmä, jonka kaikki haastateltavat nostivat esiin ehkä jopa tärkeimpänä "menetelmänä". Suhteen luominen ei suoranaisesti ole menetelmä, vaan tapa toimia. Suhteen luominen lastensuojelutyössä on tärkeää kokonaisuutena eikä ainoastaan aggressiivisuutta tarkasteltaessa.

Haastateltava 1 kertoo haastattelussaan, että hän kokee suhteen luomisen nuoreen tärkeimpänä asiana muutoinkin kasvatuksen kannalta. Kun nuori luo kiintymyssuhdetta aikuiseen, hän todennäköisesti ei käyttäydy niin väkivaltaisesti tätä aikuista kohtaan, sillä aikuinen on hänelle merkityksellinen. Samoin aikuiset oppivat suhdetta luodessaan tuntemaan nuorta paremmin, jolloin myös väkivaltilanteiden ennaltaehkäisy on helpompaa. (Haastateltava 1).

Suhteen luominen sekä edellä mainittu turvallisuuskysely linkittyvät toisiinsa osittain, sillä myös turvallisuuskyselyn avulla pyritään luomaan suhdetta ja tutustumaan nuoreen.

6 MENETELMÄLLISET LÄHTÖKOHDAT

Päädyimme toteuttamaan opinnäytetyömme pääasiassa määrällisenä eli kvantitatiivisena tutkimuksena. Päättökysymykseemme, paljonko väkivaltatehtävien määrä on muuttunut vuosien 2016-2019 aikana tutkimassamme koulukodissa, saamme vastauksen keräämällä aineiston numeraalisesti

Politrip -järjestelmästä ja purkamalla sen taulukoiksi. Politrip on poliisin tietojärjestelmä, johon kirjataan kaikki hätäkeskukseen tehdyt poliisille kuuluvat soittot.

Tarkemmin eriteltynä kyseessä on kartoittava kvantitatiivinen tutkimus, jossa pyritään kartoittamaan väkivallan määrän muutos. Kysyttäessä paljonko määrä on kasvanut vuosien aikana, on luotettavin tutkimustieto saatavilla järjestelmistä ja rekistereistä. Tähän tutkimuskysymykseen ei laadullisella tutkimuksella olisi pystynyt vastaamaan luotettavasti.

Kuitenkin, kuten teoksessa Tutki ja Kirjoita kerrotaan, kvantitatiivinen tutkimus ei sulje pois kvalitatiivisen tutkimuksen käyttöä, vaan ne täydentävät toisiaan (Hirsjärvi ym, 2009, 137). Koimme oman tutkimuksemme palvelevan tarkoitustaan paremmin, jos ottaisimme siihen mukaan myös laadullista eli kvantitatiivista puolta. Päädyimme laajentamaan työmme sisältöä teemahaastatteluiden avulla. Laadullista tutkimusta (tässä tapauksessa haastatteluja) käyttämällä pystyy selvittämään haastateltavien näkemyksiä tutkittavana olevaan asiaan tai ilmiöön (Valli ym. 2015,74). Haastattelut nauhoitettiin ja purettiin paperille litteroinnin avulla, josta ne analysoitiin osaksi tutkimusta.

6.1 Kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä

Valitsimme opinnäytetyömme pääasialliseksi tutkimusmenetelmäksi kvantitatiivisen tutkimusmenetelmän, sillä kvantitatiivista tutkimuksella voidaan selvittää jonkin asian muutosta (Ronkanen ym, 2009, 89). Kvantitatiivinen tutkimus tarkoittaa määrällistä tutkimusta, jossa tehdään numeerista mittaamista (Hirsjärvi ym, 2009, 139). Kvantitatiivinen tutkimus tutkii määriä, niiden muutoksia ja eroja sekä näiden avulla havaittuja ilmiöitä (Ronkanen ym. 2013, 83). Puhtaimmillaan kvantitatiivinen tutkimus pohjautuu syyn ja seurauksen tutkimiseen. Keskeisiä osia kvantitatiivisessa tutkimuksessa on hypoteesien esittäminen, käsitteiden selkeä määrittely, erilaiset tilastot ja taulukot sekä niistä tehtävä analysointi. (Hirsjärvi ym. 2009, 139-140).

Kvantitatiivinen tutkimus voidaan jaotella tarkoituksensa perusteella neljään eri luokkaan: kartoittavaan, selittävään, kuvailevaan ja ennustavaan (Hirsjärvi ym. 2009, 138-139). Tämä opinnäytetyö on kartoittava kvantitatiivinen tutkimus perustuen sen tutkimuskysymyksen asettamaan tavoitteeseen selvittää määrän muutosta. Kartoittava kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä on perinteisin kvantitatiivisen tutkimuksen menetelmistä. Kartoittavan kvantitatiivisen tutkimusmenetelmien tarkoituksena on katsoa mitä tapahtuu, etsiä uusia näkökulmia tai ilmiöitä, selvittää vähän tunnettuja ilmiöitä tai kehittää hypoteeseja (Hirsjärvi ym. 2009, 139). Tämä opinnäytetyö keskittyy kohtaan "mitä tapahtuu" eli onko muutosta tapahtumassa aiempiin tapahtumiin nähden.

6.1.1 Opinnäytetyön toteutus kvantitatiivisesta näkökulmasta

Aloitimme opinnäytetyömme tekemisen asettamalla tutkimuskysymyksen ja sille hypoteesin. Tämän jälkeen lähdimme määrittelemään käyttämiämme käsitteitä teoriakirjallisuuden pohjalta. Jouduimme pohtimaan käsitteitä melko tarkkaan. Kvantitatiivisen tutkimuksen perusteisiin kuuluu, että käsitteet on luotava ennen tutkimusaineiston keruuta (Ronkanen ym, 2009, 88). Oli haastavaa valita oikeanlaiset käsitteet työhömmme, jotka palvelisivat aineiston rajausta parhaiten. Aineiston rajauksesta kerromme tässä työssä myöhemmin.

Saatuamme rajattua aineistomme käsitteet, aloimme kerätä aineistoamme Politrip -järjestelmästä. Perinteisesti kvantitatiivista tutkimusmenetelmää käytettäessä tutkimuksen vastaukset muutetaan muutujien muotoon, jotta niitä olisi helpompi käsitellä (Ronkanen ym. 2009, 84). Tässä tutkimuksessa kuitenkin vastaukset saatiin valmiiksi numeraalisessa muodossa, joten emme kokeneet tarvetta antaa aineistolle vielä erilisiä numeraalisia koodeja. Tilastoimme saamamme numeraaliset vastaukset suoraan taulukoihin, jotka esitellään tämän opinnäytetyön seuraavassa luvussa. Taulukot ovat myös auki kirjoitettu kvantitatiivisen tutkimusmenetelmän sääntöjen mukaisesti.

6.2 Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä

Halusimme ottaa opinnäytetyöhömmme mukaan myös laadullista näkökulmaa haastatteluiden muodossa. Ajatuksenamme oli, että tutkimus saa uudenlaista syvällisyyttä lisäämällä kvantitatiivisen tutkimusotteen lisäksi myös kvalitatiivista tutkimusta. Vaikka kvalitatiivisella otteella emme pysty vastaamaan päätutkimuskysymykseemme väkivaltatehtävien lisääntymisestä, pystymme laajentamaan ymmärrystä määrän lisääntymisen mahdollisista syistä ja taustalla olevista tekijöistä. Koemme tämän tärkeäksi osaksi tutkimuksemme laadukkuutta.

Kvalitatiivinen tutkimus mielletään laadullisena tutkimuksena, jonka ensisijainen tarkoitus on kuvata asioiden merkitystä (Ronkanen ym. 2013, 81). Lähtökohtana kvalitatiivisella tutkimuksella on todellisen elämän kuvaaminen. Tästä johtuen kvalitatiivisessa tutkimusmenetelmässä usein suositaan ihmisiä tiedonkeruun instrumentteina. Kvalitatiivisessa tutkimusmenetelmässä pyritään käsittelemään aihetta laajasti ja kokonaisvaltaisesti, kun puolestaan kvantitatiivisessa menetelmässä keskitytään määrään ja tiettyyn rajattuun aiheeseen. (Hirsjärvi ym. 2009, 161-164). Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä perustuu tarkasti valittuun kohdejoukkoon, joiden antamaa tutkimusaineistoa tarkastellaan monitahoisesti ja yksityiskohtaisesti (Hirsjärvi ym. 2009, 164).

Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä pitää sisällään useampia eri suuntauksia. Hermeneuttinen laadullinen tutkimus on tässä työssä käytetty kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän suuntaus. Hermeneuttinen tutkimusmenetelmä tarkoittaa tiedon tavoittelua, jossa kuuluu tutkittavien ääni eli heidän tapansa tul-

kita tutkittavana olevaa asiaa. Voimme pitää tutkimusta joiltain osin myös fenomenologisena tutkimuksena, jonka tarkoituksena on pohtia yksilön kokemuksia yhteiskunnan taustaa vasten. Fenomenologinen suuntaus on tutkijoiden keskuudessa melko kiistelty sen naiivin otteen vuoksi. (Ronkainen ym. 2013, 97-98).

6.2.1 Teemahaastattelu

Päädyimme valitsemaan haastattelumuodoista teemahaastattelun tähän työhön sopivimmaksi menetelmämuodoksi. Teemahaastattelussa pyritään käyttämään avoimia kysymyksiä, joiden kautta saadaan haastateltavan omat kokemukset ja näkemykset parhaiten esiin tutkittavasta aiheesta (Hirsjärvi ym. 2001, 48). Näin ollen saadaksemme syventävää tietoa kvantitatiivisen tutkimustuloksen tueksi, oli teemahaastattelu siihen sopivin valinta.

Haastattelu on monessa suhteessa lähellä normaalia keskustelua. Tällä keskustelulla on kuitenkin ennalta päätetty tarkoitus. Haastattelussa kumpikin osapuoli vaikuttaa toiseen. Haastattelu on ennalta suunniteltua päämäärähakuista toimintaa. Haastattelun ero tavanomaiseen keskusteluun verrattuna on juuri tuo päämäärähakuisuus. Keskustelua voi leimata pelkkä yhdessäolofunktio, kun taas haastattelussa haastattelija ei aina antaudu keskusteluun. Haastattelut tapahtuvat usein haastattelijan johdolla ja hänen ehdoillansa (Hirsjärvi ym. 1991, 25).

Tutkimushaastattelu on tieteellinen metodi, jonka tarkoituksena on tuottaa tietoa, jota voidaan käyttää jonkin käytännön ongelman ratkaisemiseen. Ratkaisuun päästään vasta, kun haastattelusta saatu tieto on tieteellisin menetelmin varmennettu ja tiivistetty. Tutkimushaastattelulle on kuvaavaa pyrkimys luotettavuuteen, luottamuksellisuuteen sekä haastattelijan objektiiviseen ja neutraaliin suhtautumiseen (Hirsjärvi ym. 1991, 26-27).

Avoin haastattelu on haastattelumuodoista lähinnä tavallista keskustelua. Vaikka avointa haastattelua voidaan pitää strukturoimattomana ja ei johdettuna, vaatii se haastattelijalta kokemusta ja taitoa johtaa keskustelua ja esittää haluamiaan kysymyksiä. Avoin haastattelu sopii tilanteeseen, missä haastateltavia on vähän (Hirsjärvi ym. 1991, 32).

Teemahaastatteluksi käsitetään puolistrukturoitu haastattelumenetelmä. Teemahaastattelussa haastattelija kehittää haastattelurungon, jonka kysymykset suunnataan haastateltavien subjektiivisiin kokemuksiin tutkittavasta aiheesta. Teemahaastattelu kohdennetaan tiettyihin teemoihin. Teemahaastattelu lähtee oletuksesta, että kaikkia yksilön kokemuksia, ajatuksia, uskomuksia ja tunteita voidaan tutkia tällä menetelmällä. Teemahaastattelulle ominaista on, että yksityiskohtaisten kysymysten sijaan haastattelu etenee tiettyjen teemojen varassa. Tällä tavalla haastattelussa saadaan haastateltavan

ääni kuuluviin. Teemahaastattelu menee puolistrukturoidun menetelmän alle siksi, että teemahaastattelusta puuttuu strukturoidulle lomakehaastattelulle luonteenomainen kysymysten tarkka muoto. Teemahaastattelu ei ole kuitenkaan täysin vapaa, kuten syvähaastattelu tai avoin haastattelu (Hirsijärvi ym. 2001, 47-48). Tässä opinnäytetyössä teemana oli nuorten aggressiivisuus ja väkivalta sekä haastateltavien omat kokemukset aiheesta.

6.2.2 Opinnäytetyön toteutus kvalitatiivisesta näkökulmasta

Valitsimme haastatella kolmea henkilöä koulukodista X. Haastattelimme työntekijää, esimiestä sekä johtotason työntekijää. Tarkoituksena oli saada myös mahdollisimman kattava otos eri työtehtävissä toimivien näkemyksistä. Haastatteluiden tarkoituksena oli lisätä ymmärrystä ja näkökulmia tutkimaamme asiaan, ei niinkään luoda uutta tutkimustietoa.

Haastateltavat valikoituivat haastateltaviksi koulukodin valitsemina. Kävimme haastattelemassa heitä koulukodin tiloissa eri päivinä, heidän työvuoroihinsa sopivina ajankohtina. Haastattelut kestivät 45 minuutista 90 minuuttiin. Haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin auki myöhemmin. Litteroiduista haastatteluista aineisto analysoitiin ja otettiin osaksi tätä opinnäytetyötä soveltuvin osin.

Otanta haastatteluiden osalta jää tutkimuksessa melko pieneksi ja tutkimuksessa tuleekin huomioida, että haastatteluiden vastaukset ovat henkilöiden omia näkemyksiä asioista. Eri työtehtävissä olevat henkilöt luonnollisesti näkevät ja kokevat laitoksessa väkivaltaa hieman eri tavalla ja vastaavat näin ollen vain omasta kokemuksestaan.

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA TULOKSET

Tutkimus aloitettiin siten, että keräsimme Politrip -järjestelmästä vuosi kerrallaan tulleet hätäkeskussoitot kyseisen lastensuojelulaitoksen osoitteeseen. Kävimme kyseiseen osoitteeseen merkityt soitot yksi kerrallaan läpi ja tarkastimme osoitteen, sekä tehtävän kuvauksen. Kirjasimme ne numeraalisesti ylös kuukausikohtaisesti sekä millä tehtäväkoodilla kyseinen tehtävä oli hätäkeskukselta poliisille tullut. Tehtäväkoodit ovat hätäkeskuksen ilmoitussoiton perusteella antamia koodeja, joista poliisi tietää mitä tehtävä pitää sisällään. Tehtäväkoodit määrittyvät sen mukaan, mitä ilmoittaja kertoo hätäkeskuspäivystäjälle. Nämä koodit eivät kuitenkaan aina vastaa todellisuutta tai samalle tehtävälle voi olla useita soveltuvia koodeja.

Aluksi tarkoituksenamme oli tuoda esiin vain väkivaltatehtäviin liittyvien poliisitehtävien määrä, mutta tutkimusaineistoa kerätessämme havaitsimme, että kyseiseen lastensuojelulaitokseen kohdistui myös muita isoja tehtäväkategorioita, kuten huumausainetehtäviä sekä virka-apupyynnöjä niin kuljetusten tur-

vaamiseksi kuin karanneiden nuorten löytämiseksi. Keräsimme myös näistä yhden taulukon vuositasolle, sillä halusimme tutkimuksessamme syventää ymmärrystä myös tehtävien kokonaismäärästä kyseiseen koulukotiin. Näihin tehtäväkenttiin tässä tutkimuksessa ei kuitenkaan paneuduta syvällisemmin.

Eroittelimme keräämästämme tutkimusaineistosta erikseen ne väkivaltatilanteet, jotka ovat tapahtuneet muualla kuin kyseisen koulukodin alueella tai ne teot, jotka ovat olleet jonkun muun, kuin koulukodin asiakkaan tekemiä. Pääasiassa teot ovat siis olleet yleistä aggressiivisuutta kaikkia paikalla olijoita kohtaan tai laitoksen ohjaajiin kohdistuvaa aggressiivisuutta, väkivaltaa tai sen uhkaa.

Valitsimme opinnäytetyöhömme hätäkeskuksen antamista tehtäväkoodista ”itsemurhayritys tai -uhka”, ”potkiminen, hakkaaminen yms.”, ”muu hengen ja terveyden suojaan kohdistuva tehtävä”, ”perheväkivalta”, ”ilkivalta, järjestyksellisyys tai muu häiriökäyttäytyminen”, ”pahoinpitely”, ”henkilö häiriöksi” sekä ”muu syy” tulleita ilmoituksia. Näiden ilmoitusten alta löytyi tilanteita, joista pystyi havaitsemaan kyseessä olevan väkivallan tai väkivallan uhka -tehtävä, joka vastasi tutkimuskysymykseemme. Järjestelmästä löytyi myös muutama huumausainerikos-tehtävä, joissa oli selkeästi tehtäväkuvauksen mukaan väkivaltaa. Nämä lisättiin tutkimukseen mukaan väkivaltatehtävinä.

Edellä mainitut tehtäväkoodit ovat hätäkeskuksen antamia nimikkeitä tehtävälle. Ne eivät siis aina vastaa tilanteen todellista kuvausta, joten jouduimme käymään tehtävien kuvaukset tarkasti läpi ja tarkastamaan sen, mitä tehtävä todella piti sisällään ja olisiko kyseinen poliisille annettu tehtävä sellainen, että se kuuluisi osaksi tätä tutkimusta. Edellä mainitut tehtäväkoodit havaittiin sellaisiksi, joiden alta löytyi selkeitä kuvauksia väkivallasta ja näin ollen ne on otettu mukaan tutkimukseen, toki jokainen yksitellen tarkasteltuna.

Muut tehtäväkoodit, kuin yllä luetellut, koulukodin osoitteeseen eivät kuvastaneet väkivaltatehtäviä, joten ne on jätetty tutkimuksen ulkopuolelle. Myös sellaiset tehtävät, joissa on ollut jokin edellä mainituista tehtävänimikkeistä, mutta ei ole ollut selkeästi havaittavissa väkivaltaa tai sen uhkaa, on jätetty tämän tutkimuksen ulkopuolelle. Tutkimuksesta jätettiin ulkopuolelle myös itsetuhoisuuteen liittyvät ilmoitukset, ellei niistä ollut erikseen nähtävissä, että kyseessä on ollut väkivallan uhka myös muita kuin henkilöä itseään kohtaan.

7.1 Tutkimustulokset

Väkivaltatehtävät, joita koulukotiin X poliisille tuli, olivat pääasiassa aggressiivisuutta sekä sanallisesti että käytöksellisesti. Aggressiivisuus on kohdistunut enimmäkseen yleisesti kaikkiin paikalla oleviin tai laitoksen ohjaajiin. Tuloksissa ei ole eritelty erikseen niitä tehtäviä, joissa on ollut konkreettista fyysistä

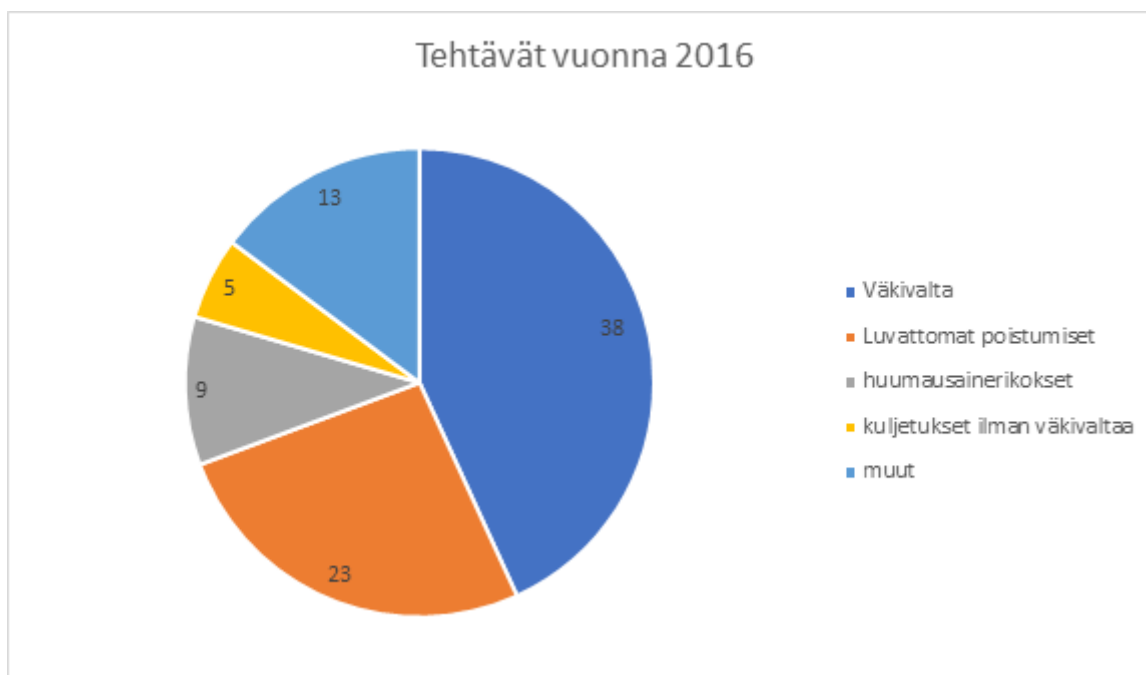
väkivaltaa ja niitä, joissa ainoastaan väkivallan uhkaa. Tehtävien yhteydessä on useimmissa tapauksissa myös hajotettu/heitelty tavaroita tai tehty muuta vahingontekoa sen lisäksi, että tilanne on ollut uhkaava myös henkilökuntaa kohtaan. Myös tehtävät, joissa turvattiin ensihoidon kuljetusta, olivat sellaisia, että poliisi olisi lähtökohtaisesti jouduttu kutsumaan paikalle myös poliisitehtävälle eikä pelkää virka-aputehtävälle. Kyseessä on siis ollut poliisitehtävä, joka on päätynyt siihen, että tarvitaan myös kuljetuksen turvaaminen ensihoidolle. Yhteistä kaikille tehtäville on kuitenkin se, että henkilökunta on kokenut tilanteen sellaiseksi, ettei aggressiivista nuorta saada rauhoitettua ilman poliisin paikalle tuloa.

Tutkimustuloksissa ei oteta kantaa siihen, että montako nuorta on ollut kyseisessä tilanteessa aggressiivisia tai miten aggressiiviseen tilanteeseen on päädytty.

7.1.1 Vuoden 2016 tilastot

Vuodelta 2016 ilmoituksia lastensuojelulaitoksen osoitteeseen oli yhteensä 88 kappaletta. Näistä väkivaltatehtäviksi luokiteltavia oli 38 kappaletta. Tämä tarkoittaa, että kaikista kyseiseen lastensuojelulaitokseen vuonna 2016 tulleista ilmoituksista 43,2% on ollut väkivaltatehtäviä.

Vain yhdessä tapauksessa vuonna 2016 nuoret olivat kohdistaneet väkivaltaa toisiinsa.

Taulukko 1 Vuoden 2016 kokonaismäärä poliisitehtävistä koulukotiin X

Vuonna 2016 eniten oli väkivaltatehtäviä, joita oli 38 kappaletta. Luvattomia poistumisia koulukodista on ollut 23 kappaletta tehtävistä. "Koulukodista tms. luvatta poistunut henkilö" -tehtävät ovat pääasi-

assa olleet virka-apupyynnöt, joissa pyydetään poliisin apua nuoren palauttamiseksi takaisin lastensuojelulaitokseen poliisilain 9 luvun 1§ mukaisesti (Poliisilaki 872/2011). Tilastoon ei ole laskettu niitä ilmoituksia, joissa hyväksytyt virka-apupyynnöt perutaan.

Huumausainrikostehtäviä oli 9 kappaletta. Määrällisesti jonkin verran oli myös kuljetuksen turvaamistehtäviä (5 kappaletta), joihin ei liittynyt väkivaltaa. Nämä on merkattu erilleen väkivaltatehtävistä sen mukaan, että onko tehtävällä ollut tosiasiallista väkivallan uhkaa vai onko tehtävä ollut vain karkaamisen estämisen turvaamista.

Muut -kohtaan on laskettu yksittäisiä rikoksia, joita ei ollut tämän tutkimuksen kannalta merkityksellistä lähteä erittelemään. Muut -nimikkeellä olevia tehtäviä oli 13 kappaletta.

Väkivaltatehtävien erittely hätäkeskuksen antamien tehtäväkoodien mukaan jaoteltuna:

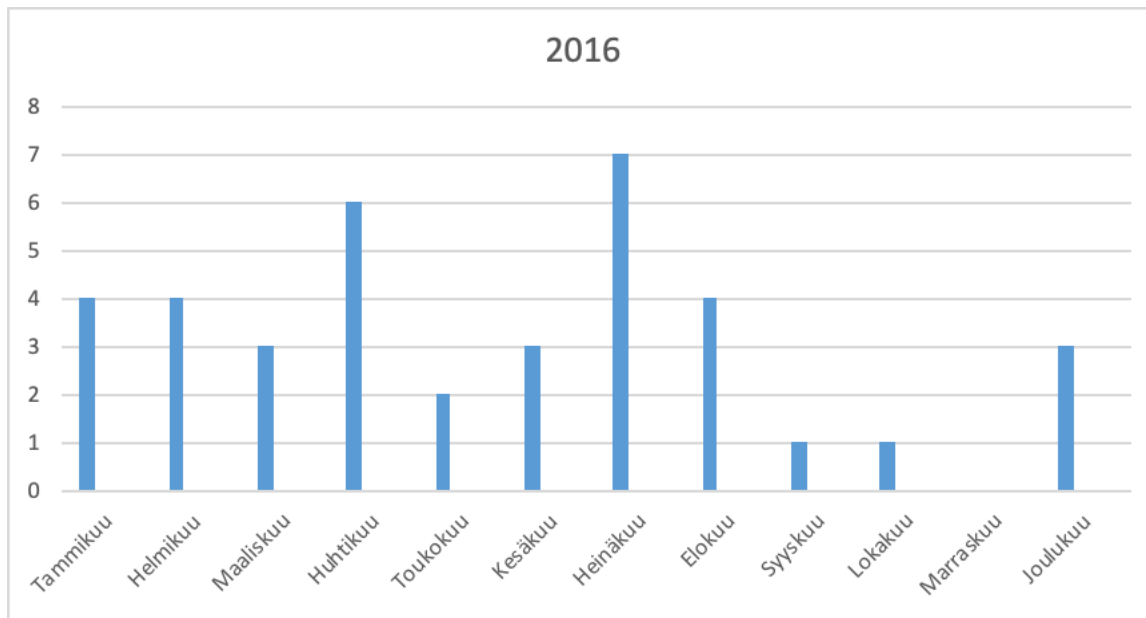

Taulukko 2 Vuoden 2016 väkivaltatehtävät tehtäväkoodeittain

Kaaviosta käy ilmi, että eniten väkivaltatehtäviä on tullut nimikkeellä "ilkivalta, järjestyserikkomus tai muu häiriökäyttäytyminen". Näitä tehtävälmoituksia oli 17 kappaletta. Toiseksi eniten oli "henkilö häiriöksi"-tehtäviä, joita oli 7 kappaletta. "Potkiminen, hakkaaminen yms." sekä "kuljetuksen turvaaminen" -tehtäviä oli molempia 3 kappaletta. "Perheväkivalta" -tehtäviä oli 2 kappaletta. "Itsemurhayritys tai -uhka" sekä "muu hengen tai terveyden suojaan kohdistuva tehtävä" -tehtäviä oli yksi kumpaakin. "Muu syy" -tehtäviä oli neljä kappaletta. Nämä "muu syy" -tehtäväluokituksella olevat tehtävät sisälsivät saman kaltaisia väkivallan tekoja kuin muutkin tehtävänimikkeet.

Kyseisten tehtävänimikkeiden joukosta ei ollut mahdollista havaita eroja tehtävien laaduissa. Pääasiassa tehtävien kuvaukset olivat samanlaisia riippumatta tehtävänimikkeestä. Tutkimustuloksen luotettavuuden kannalta on otettava huomioon se, että eri tehtävänimikkeet ovat aina tehtävän antajan harkinnan takana. Kuten tässäkin tutkimuksessa havaitaan, samankaltaisia tehtäviä on voinut tulla poliisille eri tehtävänimikkeillä.

Seuraavassa taulukossa kuvataan tehtävien määrän jakautumista kuukausitasolle:

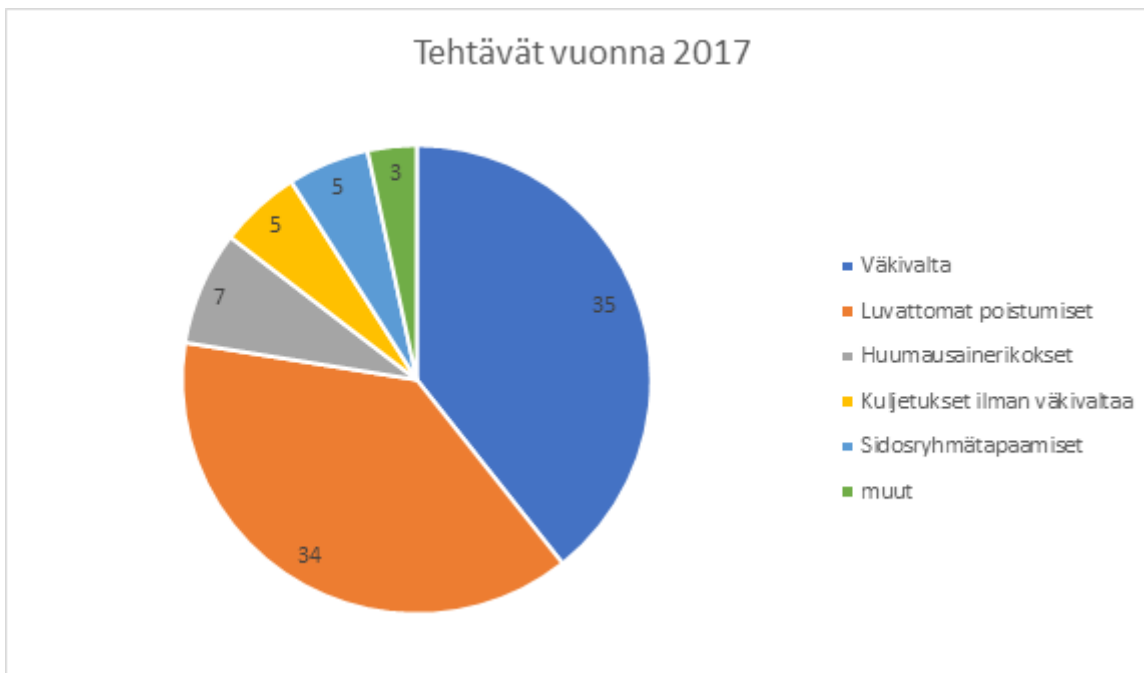
Taulukko 3 Vuoden 2016 väkivaltatehtävät kuukausitasolla

Diagrammi kuvaa vuoden 2016 poliisille tulleita väkivaltatehtäviksi luokiteltavia tehtäviä koulukoti X:ssä. Tammikuussa ja helmikuussa tehtäviä oli 4 kappaletta kummassakin. Maaliskuulle tehtävien määrä väheni kolmeen kappaleeseen. Huhtikuussa tehtävien määrä nousi kuuteen kappaleeseen, mutta laski kahteen toukokuussa. Kesäkuussa määrä nousi taas kolmeen kappaleeseen. Heinäkuussa tehtäviä oli eniten eli seitsemän kappaletta, jonka jälkeen määrä putosi elokuulle neljään tehtävään. Syyskuussa ja lokakuussa oli kummassakin yksi tehtävä ja marraskuussa puolestaan ei yhtäkään. Joulukuulle määrä nousi kolmeen tehtävään.

Melko tasaisessa diagrammissa on pieni poikkeama huhtikuun ja heinäkuun kohdalla. Huhtikuussa 6 tapausta ja heinäkuussa 7 tapausta. Näitä yksittäisten kuukausien poikkeamia saattaa selittää yksittäinen, haastavasti oireileva nuori, tai juuri tuossa kyseisessä kuussa tehty uusi sijoitus (Haasteltava 1).

7.1.2 Vuoden 2017 tilastot

Vuonna 2017 tehtäviä kyseiseen lastensuojelulaitokseen oli yhteensä 89. Näistä väkivaltatehtäviä oli 35 kappaletta eli 31,15%.

Taulukko 4 Vuoden 2017 kokonaismäärä poliisitehtävistä koulukotiin X

Vuoden 2017 tehtävistä eniten oli väkivaltatehtäviksi luokiteltavia tehtäviä. Näitä tehtäviä oli 35 kappaletta. Lähes yhtä paljon oli luvattomista poistumisista aiheutuneita tehtäviä eli tehtäviä nimikkeellä ”koulukodista tms. luvatta poistunut henkilö”. Näitä tehtäviä oli vuoden 2017 aikana yhteensä 34 kappaletta. Huumausainerikos -nimikkeellä olevia tehtäviä oli 7 kappaletta. Kuljetustehtäviä ilman väkivaltaa oli 5 kappaletta samoin kuin sidosryhmätapaamisia. Sidosryhmätapaamiset tarkoittavat tässä yhteydessä lastensuojelulaitoksen kanssa tehtyä ennalta estävää toimintaa sekä laitoksen koulun kanssa yhteistyössä toteutettua toimintaa. Sidosryhmätapaamisista ei ennen tätä vuotta ollut merkintöjä poliisin Politrip-järjestelmässä.

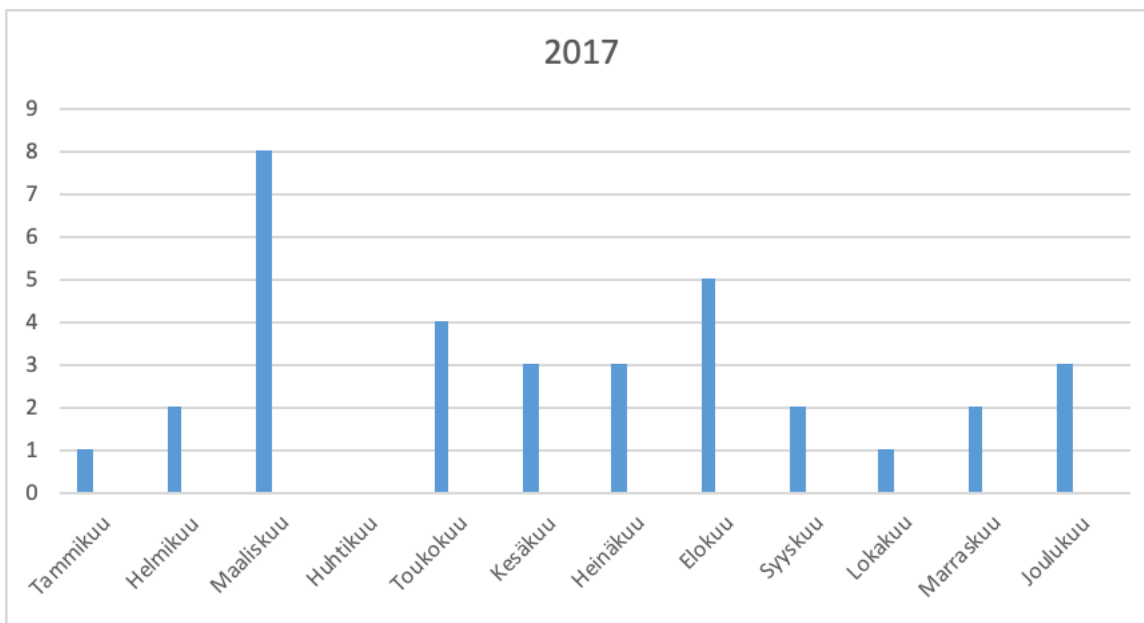
Vuoden 2017 tulokset tarkoittavat, että vuoteen 2016 verrattuna luvattomista poistumisista aiheutuneet tehtävät olivat lisääntyneet 11 kappaletta eli 47,8%, joka on ollut suurin muutos vuosien 2016 ja 2017 välillä. Väkivallan määrä puolestaan laski kolmen tehtävän verran eli 7,8%.

Väkivaltatehtävien erittely tehtävänimikkeittäin:

Taulukko 5 Vuoden 2017 väkivaltatehtävät tehtäväkoodeittain

Taulukosta käy ilmi, että selkeästi eniten on ”ilkkivalta, järjestysrikkomus tai muu häiriökäyttäytyminen” -tehtäviä on vuonna 2017 ollut eniten eli 17 kappaletta. Tämän jälkeen toiseksi eniten on ollut ”perheväkivalta” -tehtäviä, joita oli 4 kappaletta. ”Kuljetuksen turvaaminen”, ”itsemurhayritys tai -uhka” sekä ”muu syy” -tehtäviä oli kaikkia kolme kappaletta. ”Muu hengen ja terveyden suojaan kohdistuva tehtävä” -nimikkeellä ei ollut yhtäkään tehtävää vuonna 2017. Näiden lisäksi oli yksi ”huumausainerikos” -tehtävä, jossa oli selkeästi havaittavissa väkivaltaa, joten se otettiin mukaan tähän tilastoon.

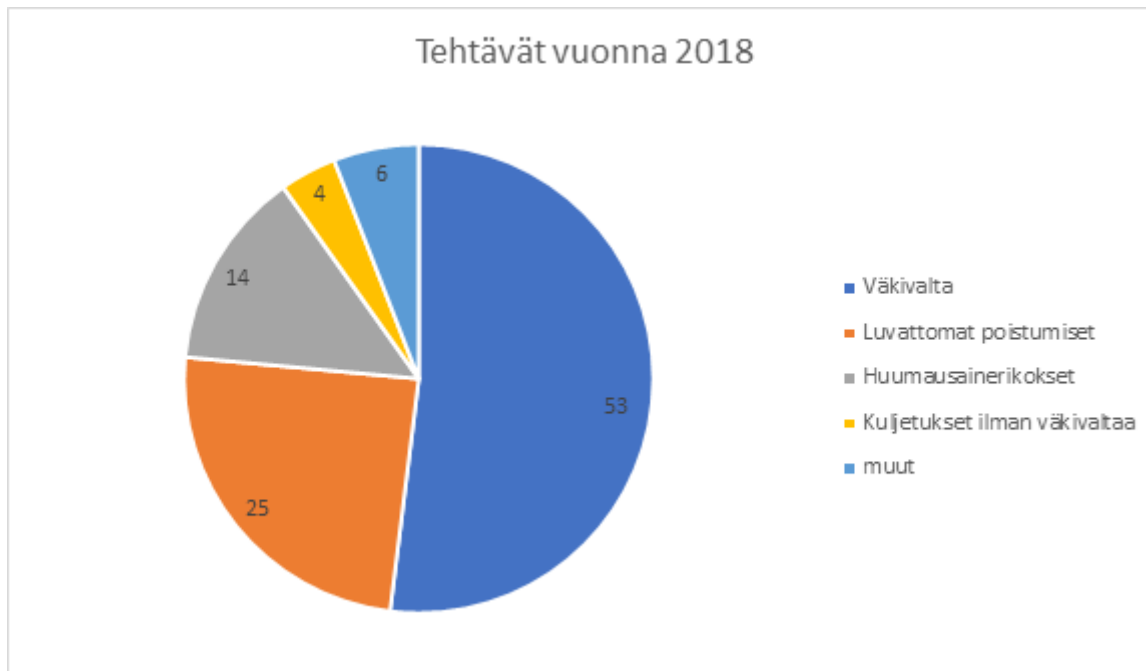
Taulukko 6 Vuoden 2017 väkivaltatehtävät kuukausitasolla.

Tammikuussa tehtäviä oli yksi kappaale. Helmikuussa määrä nousi kahteen tehtävään. Maaliskuussa tapahtuu selkeä nousu tehtävien määrässä ja määrä on maaliskuussa kahdeksan kappaletta. Huhtikuussa puolestaan ei ole yhtään väkivaltatehtäväksi luokiteltavaa tehtävää. Toukokuussa määrä on neljä tehtävää. Tehtävien määrä laskee kolmeen tehtävään sekä kesäkuuna että heinäkuuna. Elokuussa tehtävien määrä nousee taas hieman eli viiteen tehtävään. Syyskuussa tehtävien määrä laskee entisestään kahteen ja lokakuussa yhteen tehtävään. Marraskuussa nousua tapahtuu kahteen tehtävään ja joulukuussa kolmeen tehtävään.

Kuukausille jaetusta taulukosta pystytään näkemään, että maaliskuu ja elokuu nousee pylväsiagrammissa esille. Maaliskuussa 8 tapausta ja elokuussa 5 tapausta. Vuoden 2017 tilastoissa ei ole nähtävissä, että väkivaltatapaukset olisivat selvästi nousussa edelliseen vuoteen verrattuna. Erikoista taulukossa kuitenkin on se, että maaliskuun runsaan tehtävämäärän jälkeen huhtikuussa ei ole yhtäkään tehtävää. Tämä saattaa selittyä sillä, että vaikeasti oireileva nuori on saattanut vaihtaa sijaishuoltoapaikkaa tai täysi-ikäistyä. Mahdollisia selityksiä asialle voi olla myös ryhmärakenteen muutos, joka on saattanut rauhoittaa tilannetta.

7.1.3 Vuoden 2018 tilastot

Vuonna 2018 poliisitehtäviä tutkimuksemme kohteena olevaan lastensuojelulaitokseen tuli yhteensä 102 kappaletta. Näistä väkivaltatehtäviksi luokiteltavia oli 53 kappaletta eli yli puolet kokonaistehtävämäärästä. Tämä tarkoittaa, että kokonaisuudessaan väkivaltatehtäviä oli 52% kaikista vuoden 2018 tehtävistä.

Taulukko 7 Vuoden 2018 kokonaismäärä poliisitehtävistä koulukotiin X.

Väkivaltatehtäviä vuonna 2018 oli 53 kappaletta. Luvattomia poistumisia 25 kappaletta ja huumausaineriikoksia 14 kappaletta. Kuljetuksen turvaamisia ilman väkivallan uhkaa oli neljä kappaletta ja muita tehtäviä kuusi kappaletta.

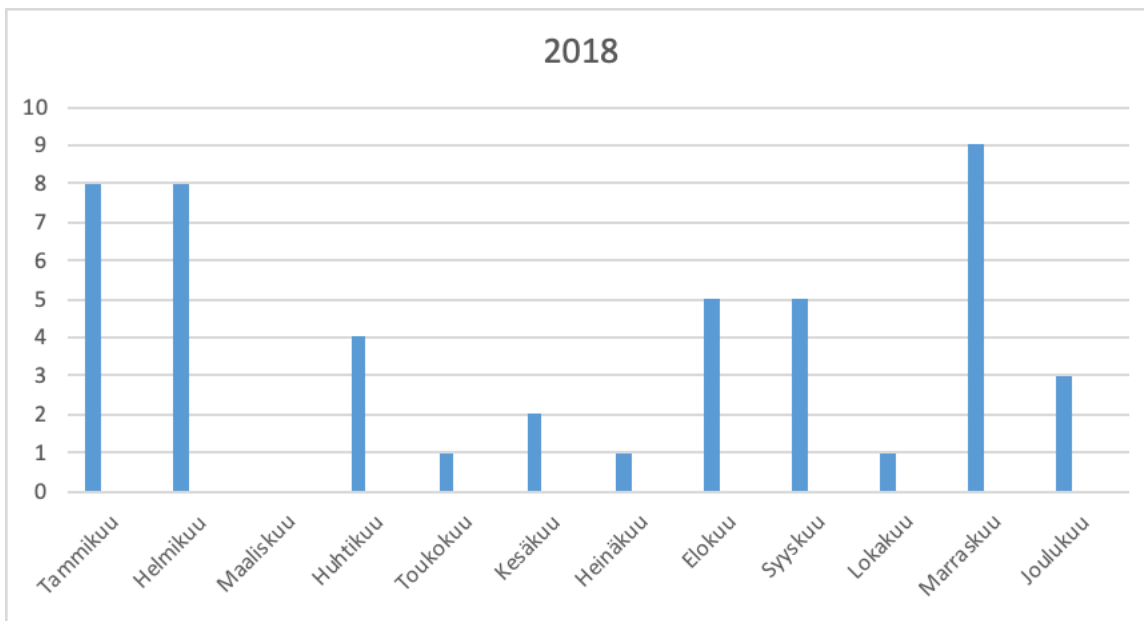
Vuonna 2018 väkivaltatehtävät ovat selkeästi lisääntyneet verraten vuosiin 2016 ja 2017, jolloin väkivaltatehtäviä oli kumpanakin vuonna alle 40 kappaletta. Vuonna 2018 tehtäviä oli 53 eli määrä on kasvanut vuodesta 2016 39,5% ja vuodesta 2017 51,4%.

Taulukko 8 Vuoden 2018 väkivaltatehtävät tehtäväkoodeittain.

Vaikka vuonna 2018 väkivaltatehtäviä on ollut enemmän kuin aiempina vuosina, joten tehtäväkoodit ovat olleet suppeampia. Suurin osa tehtävistä, eli 29 kappaletta, on tullut tehtävänä ”ilkivalta, järjestysrikkomus tai muu häiriökäyttäytyminen”. Myös ”henkilö häiriöksi” -tehtäviä on ollut enemmän kuin vuosina 2016 tai 2017 eli yhteensä 11 kappaletta. Puolestaan ”perheväkivalta” ja ”itsemurhayritys tai -uhka” -tehtävänimikkeillä ei ole tullut vuonna 2018 yhtäkään tehtävää.

Kuljetuksen turvaamiseen liittyviä tehtäviä, joissa oli väkivaltaa mukana, oli 4 kappaletta. Näillä tehtävillä oli kyse nuoren siirrosta M1 -mielentilatutkimuksiin. Huumausainetehtävistä ei aineiston perusteella voinut varmuudella todeta kuin kolmesta tehtävästä, että kyseiseen tehtävään liittyi väkivaltaa, joten ainoastaan ne on otettu mukaan tähän tutkimukseen. Näin ollen saattaa olla, että useampaankin huumausainetehtävään on väkivaltaa tai sen uhkaa liittynyt, mutta näitä ei voida väkivaltatehtäviksi ilman varmuutta tilastoida.

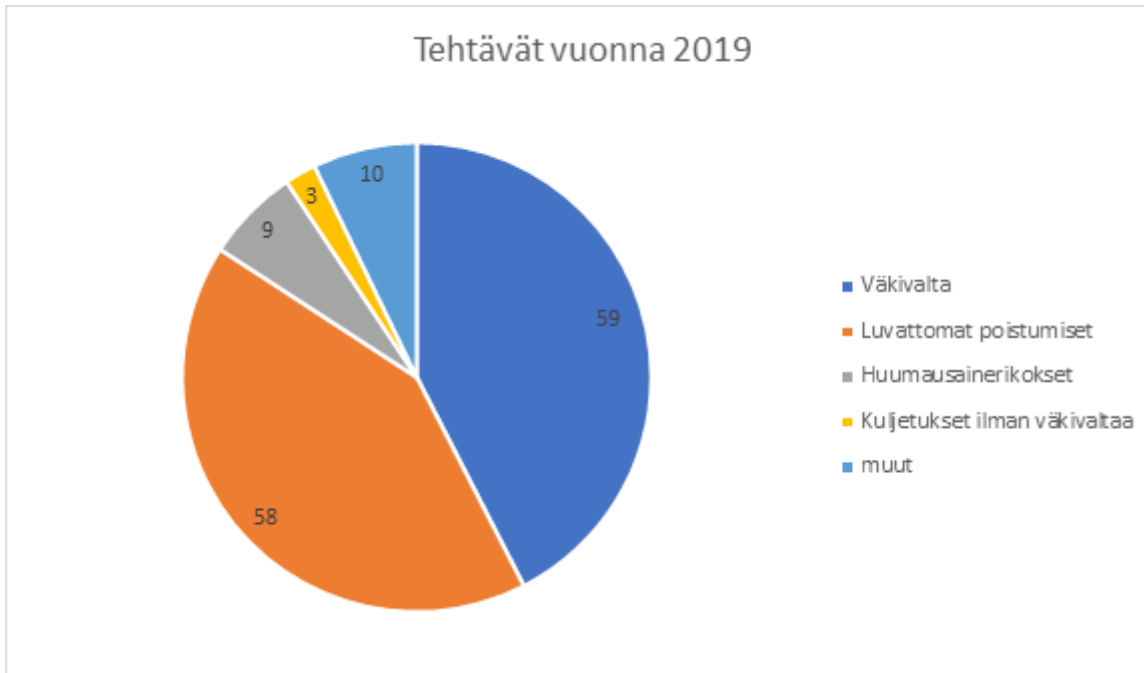

Taulukko 9 Vuoden 2019 väkivaltatehtävät kuukausitasolla.

Tammikuussa ja helmikuussa väkivaltatehtäviä oli kumpanakin kuukautena kahdeksan kappaletta. Maaliskuussa puolestaan ei ollut yhtäkään. Huhtikuussa tehtäviä oli neljä kappaletta, jonka jälkeen määrä laskee toukokuussa yhteen tehtävään. Kesäkuussa tehtäviä on kaksi ja heinäkuussa jälleen yksi. Elokuussa ja syyskuussa tehtävien määrä nousee viiteen tehtävään kumpanakin kuukautena, jonka jälkeen lokakuussa se taas laskee yhteen tehtävään. Marraskuussa tehtäviä on eniten eli yhdeksän kappaletta ja joulukuussa puolestaan kolme.

Vuosi 2019 on aiempiin vuosiin verrattuna selvästi heittelehtivin kuukausien välillä. Tammikuun ja helmikuun tasainen korkea väkivaltatehtävämäärä ja maaliskuun tehtävättömyys viittaisi siihen, että maaliskuun kohdalla on vaikeasti oireileva nuori/nuoret poistuneet kyseisen koulukodin asiakkuudesta. Marraskuussa mahdollisesti on koulukotiin saapunut uusi nuori, joka on ensimmäisen kuukautensa aikana oireillut voimakkaasti.

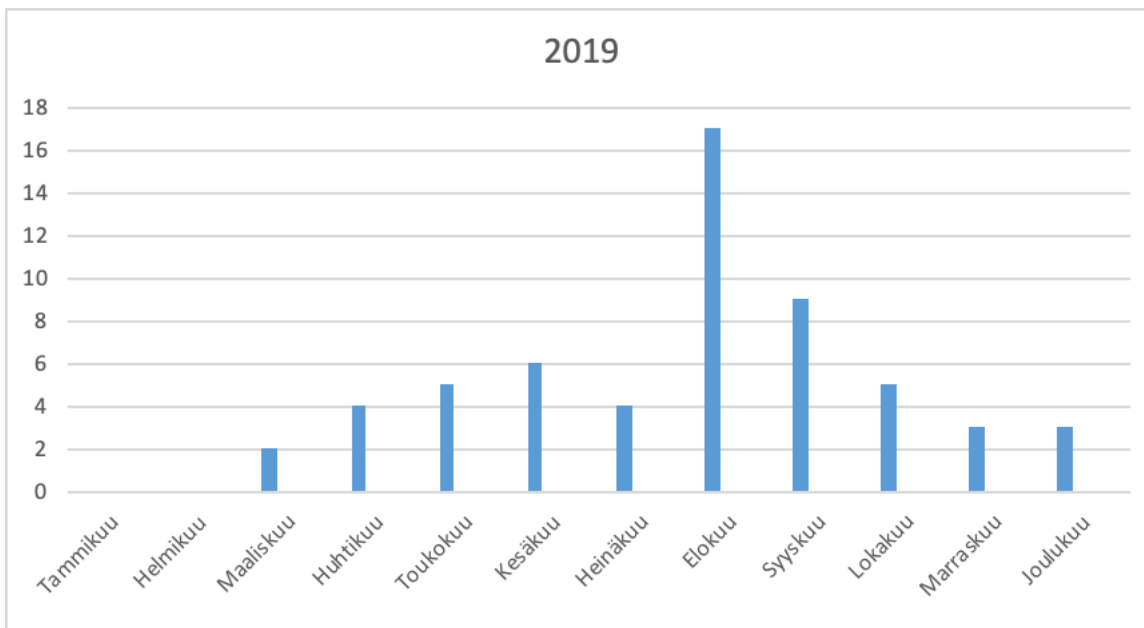
7.1.4 Vuoden 2019 tilastot

Taulukko 10 Vuoden 2019 kokonaismäärä poliisitehtävistä koulukotiin X.

Vuonna 2019 väkivaltatehtäviä oli 59 kappaletta. Luvattomia poistumisia 58 kappaletta. Huumausainerikoksia 9, kuljetustehtäviä ilman väkivaltaa 3 ja muita tehtäviä 10.

Vuonna 2019 väkivaltatehtäviä oli 59 kappaletta, eli enemmän kuin vuosina 2016, 2017 ja 2018. Kasvua väkivallan määrässä vuodesta 2018 on tapahtunut 15,7%. Luvattomissa poistumisissa on tapahtunut suurin muutos verrattuna vuoteen 2018. Prosentuaalinen kasvu luvattomissa poistumisissa on peräti 132%. Muiden tehtävien osalta muutokset olivat huomattavasti vähäisempiä. Kokonaismäärältään tehtäviä oli 139 ja niistä väkivaltatehtävien osuus 42% eli prosentuaalisesti vähemmän kuin vuonna 2018.

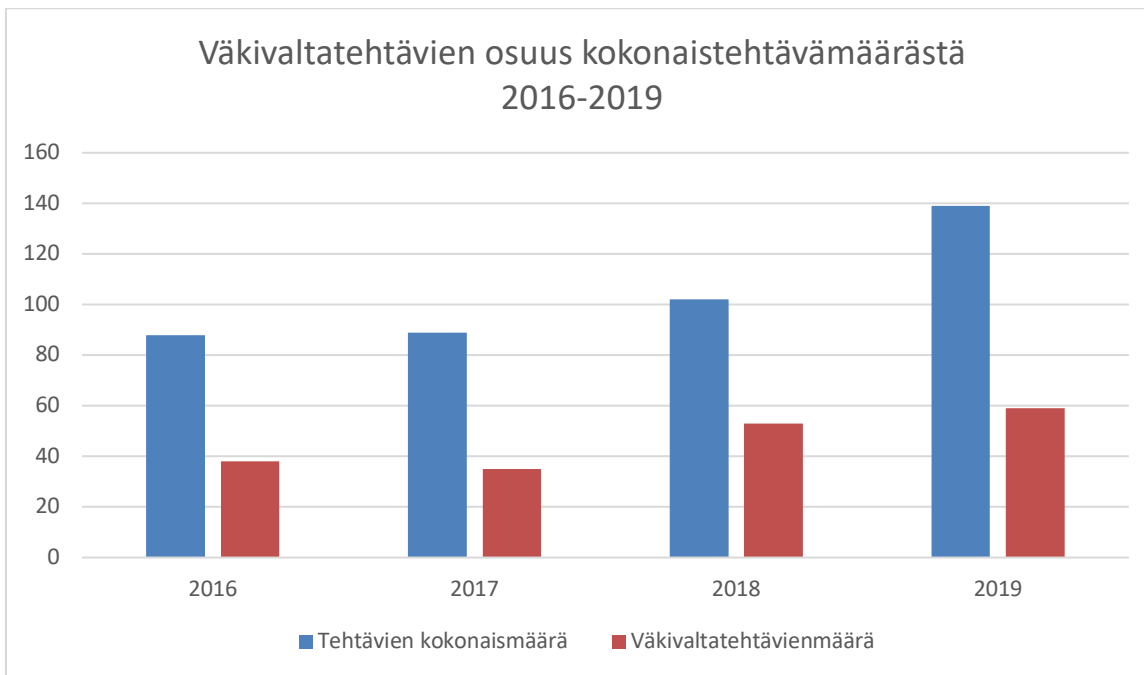
Taulukko 11 Vuoden 2019 väkivaltatehtävät kuukausittain.

Vuonna 2019 tammikuussa ja helmikuussa ei ollut yhtään väkivaltatehtäväksi määriteltävää tehtävää. Maaliskuussa tehtäviä oli kaksi ja huhtikuussa neljä. Toukokuussa viisi ja kesäkuuhun määrä nousi vielä kuuteen kappaaleeseen. Heinäkuussa määrä laski neljää. Elokuussa oli selkeästi suurin piikki tehtävien määrässä, sillä elokuussa tehtäviä oli 17 kappaletta. Syyskuulle määrä laski yhdeksään ja loka-kuussa kolmeen. Joulukuussa oli tehtäviä myös kolme kappaletta.

Selkein piikki tilastossa on elokuun 17 väkivaltatehtävää. Vuositasolla kasvua on tehtävien osalta havaittavissa, mutta kasvu ei kuitenkaan ole niin suurta, että tästä voitaisiin vetää suoria johtopäätöksiä tilanteen heikkenemisestä. Nämäkin muutokset tilastoissa on edelleen selitettävissä yksittäisen nuoren oireiluna.

7.2 Miten väkivallan määrä on muuttunut vuosina 2016-2019?

Väkivallan määrä on vuosien 2016-2019 välillä muuttunut lievästi. Tapauksia on vuosien saatossa tullut enemmän, mutta kyseessä ei aina ole ollut väkivaltatehtävä. Tuloksia muokkaa esimerkiksi sidosryhmätapaamiset, joita oli järjestelmän mukaan ainoastaan vuonna 2017. Väkivallan määrä on pyörinyt 36 ja 59 tapauksen vuositasolla. Vaikka trendi tarkastelun alla olevissa vuosissa näyttäisi olevan nousujohteinen, ei tilastoista silti tulisi vetää liian hätäisiä johtopäätöksiä. Vuositasolla tapausten heilahtelut ovat suuria molempiin suuntiin. Jonakin vuonna asiakkaina olevat lapset saattavat aiheuttaa huomattavasti vähemmän väkivaltatehtäviä, kuin edellisvuoden lapset. Yhtä lailla lapset tai jopa vain yksittäinen lapsi voi tehdä suuren muutoksen väkivaltatehtävien määrään aiheuttamalla itse lukuisia tehtäviä lähes päivittäin.

Vuonna 2016 tehtäviä oli kaikkiaan 88 kappaletta, joista väkivaltatehtäviksi luokiteltavia tehtäviä 38 kappaletta. Vuonna 2017 kokonaismäärä tehtäville oli 89 kappaletta, joista väkivaltatehtäviä 35 kappaletta. Vuonna 2018 kokonaismäärä oli 102, joista 53 väkivaltatehtäviksi lukeutuvia tehtäviä. Vuonna 2019 kaikkiaan tehtäviä oli 139 kappaletta, joista 59 kappaletta väkivaltatehtäviä

Alhaisin määrä väkivaltatehtäviä on ollut vuonna 2017 (35kpl) ja korkein 2019 (59kpl). Kaikkien tehtävien määrä koulukotiin X on selkeästi lisääntynyt vuosien 2016-2019 välillä. Taulukosta voidaan kuitenkin havaita myös, että kokonaistehtävämäärän kasvaessa väkivaltatehtävien määrä ei ole kasvanut samassa suhteessa, vaikka myös väkivaltatehtävien määrässä on selkeästi nousua tapahtunut. Vuodet 2016 ja 2017 ovat melko samanlaiset, mutta muutosta on havaittavissa vuodessa 2018, jolloin selkeästi kokonaistehtävämäärä, mutta myös väkivaltatehtävien määrä nousevat. Sama ilmiö on havaittavissa myös vuodessa 2019.

8 HAASTATTELUT

Haastattelimme opinnäytetyötämme varten kolmea koulukodin työntekijää. Heistä yksi on työntekijä, toinen esimiesasemassa ja kolmas omistajana kyseisessä toimipisteessä. Ajatuksenamme oli saada näkökulmia eri asemassa työskenteleviltä henkilöiltä ja verrata heidän henkilökohtaisia kokemuksia ja ajatuksia lasten tekemästä väkivallasta työpaikalla.

8.1 Työntekijä 1

Ensimmäisenä haastateltu henkilö on ollut pitkän uran lastenkodissa työntekijänä ja hän toimii tällä hetkellä esimiestehtävissä koulukodissa. Sosionomin pohjakoulutuksen lisäksi haastatellulla henkilöllä

on muutamia täydennyskoulutuksia, kuten työnohjaaja ja psykoterapeutti, jotka tukevat hänen työtänsä. Häneen viitataan tulevassa tekstissä nimellä työntekijä 1.

Työntekijä 1:n mielestä työpaikalla on selkeät ohjeistukset ja toimintamallit väkivaltatilanteiden varalle. Hänen ajatuksensa on, että väkivaltaa tulisi ennaltaehkäistä. Tilanteissa, jossa lapsen aggressio eskaloituu väkivallaksi asti, on epäonnistuttu ennaltaehkäisyssä. Erityisesti nykyään tulisi suosia terapeutti-isiä menetelmiä, joilla lapsi ja nuori kohdataan. Koulutus, jossa nuorten fyysistä rajoittamista harjoitellaan, on työntekijä 1:n mielestä turvallisuuden näkökulmasta hyvä käytäntö.

Työntekijä 1 on esimiesasemassa kohdannut väkivaltatilanteita työssään. Tilanteet vaihtelevat laidasta laitaan. Tilanteet voivat olla tavaroiden heittäilyä toisia ihmisiä kohti tai fyysiseksi meneviä väkivallante-koja. Työntekijä 1:n mukaan fyysisiä väkivaltatilanteita tulee välillä ja erityisesti kiinnipitotilanteissa henkilö- kunta saattaa joutua lapsen väkivallan kohteeksi. Väkivaltatilanteet vaihtelevat suuresti kausittai- sesti, eikä ne työntekijä 1:n mukaan ole kovinkaan yleisiä koulukodin arjessa.

Työntekijä 1:n mukaan väkivaltatilanteiden vaihtelevuus johtuu pääasiassa asiakkaista. Asiakkaiden oirehdinta on suurin syy väkivaltatilanteiden syntymiseen, mutta myös henkilökunnan epävarmuus ja pelko heijastuu lapsiin. Henkilökunnan kontaktin luominen lapseen on ensisijaisen tärkeää. Mitä epä- varmempi henkilökunnan jäsen on, sitä enemmän tämä heijastuu nuorten oirehdintaan.

Henkilökunta ei työntekijä 1:n mukaan pelkää väkivaltatilanteita. Osa henkilökunnasta on luonnostaan hieman arempia, mutta heille on järjestetty työnantajan puolesta mahdollisuus käsitellä heidän kokemia väkivaltatilanteita, jotta kenellekään ei jäisi mitään pelkotiloja. Tilanteiden purkaminen hoidetaan työn- antajan ja työterveyden puolesta. Lähiesimiehen rooli on työntekijä 1:n mielestä tärkeässä asemassa henkilökunnan työhyvinvoinnin kannalta. Työntekijä 1 tiedostaa, että heidän koulukodissansa asiakkaat ovat vaikeimmasta päästä. Osastojen välillä ei Työntekijä 1:n mukaan ole suuria eroja väkivaltatilantei- den osalta.

Väkivallanteoista on tullut arvaamattomampia koulukodissa, koska erilaiset päihteet ovat tulleet mu- kaan kuvioon. Nuoren käytöstä ei pysty ennakoimaan normaalitilanteen kautta, koska nuori saattaa olla jonkin aineen vaikutuksen alaisena. Väkivaltatilanteet ovat työntekijä 1:n mielestä yksittäisten las- ten purkautumisia, joiden vaarallisuus on pysynyt vuosien aikana muuttumattomina. Aikaisempiin vuo- siin verrattuna työntekijä 1 mainitsee, että työntekijöiden kunnioitus on ollut paremmalla tolalla. Nuorilla ei nykyään tunnu olevan vastaavaa kunnioitusta auktoriteetteja kohtaan. Tämä omalta osalta johtaa siihen, että nuorella on matalampi kynnys kohdistaa väkivaltaa henkilökuntaa kohtaan.

Poliisia kutsutaan koulukotiin vaihtelevasti. Työntekijä 1 näkee asian siten, että poliisin kutsuminen paikalle on työntekijäkohtaista. Työntekijä 1:n mukaan poliisin kutsuminen paikalle ei tuo juurikaan

apua tilanteen hoitamiseen. Työntekijä 1:n mielestä väkivaltatilanteita voisi hoitaa enemmän ja pitemmälle itse, eikä poliisia aina tarvitsisi soittaa paikalle. Poliisista saatava hyöty on hyvin vaihtelevaa ja se riippuu paljon paikalle saapuvasta partiosta. Poliisin läsnäolo saattaa rauhoittaa aggressiivisesti käyttäytyvää lasta, mutta yhtä lailla partio saattaa vain pahentaa oireilevan lapsen käytöstä.

Työntekijä 1 toivoo poliisin osalta selkeää ja johdonmukaista toimintaa. Työntekijä 1 painottaa sitä, että koulukodin henkilökunnalla on suuri vastuu antaa paikalle saapuvalla partiolla riittävän selkeä kuva kyseessä olevasta tilanteesta. Partio pystyy ennakkoinformaation perusteella toimimaan helpommin saapuessaan paikalle. Välillä poliisi on haastateltavan kokemuksen mukaan saapunut paikalle ja sitten on mietitty, että mitä henkilökunta haluaa poliisin tekevän.

Työntekijä 1 on huomannut, ettei poliisilla ole aina riittävästi tietoa siitä, millaisilla toimivaltuuksilla koulukodin henkilökunta toimii. Tämä on johtanut välillä tilanteisiin, joissa poliisille on pitänyt selvittää koulukodin henkilökunnan toimivaltuuksia. Työntekijä 1 toivoisi koulukodin ja poliisin välille tietoisuuden lisäämistä toisen osapuolen asioista yhteistyön lisäämiseksi.

8.2 Työntekijä 2

Toisena haastateltu henkilö on ollut koulukodissa ohjaajana 21 vuotta. Hän on työntekijätason haastateltava. Häneen viitataan jatkossa nimellä työntekijä 2.

Työntekijä 2 määrittelee väkivaltatilanteet uhkailusta fyysisiin väkivaltatilanteisiin. Kaikkiin väkivaltatilanteisiin reagoidaan jollakin tavalla. Henkilökunnan reagointi riippuu hyvin paljon tilanteesta. Koulukodissa ennakointi on työntekijä 2:n mielestä tärkeintä. Myös eriyttäminen eli nuorten saattaminen eri tiloihin ennen tilanteen kärjistymistä sekä nuoren kanssa puhuminen on erityisen tärkeää.

Työntekijä 2:n mukaan koulukodilla on lähes joka tilannetta varten ohjeistuksia. Hänen mukaansa henkilökunnalle on annettu hyvin yksityiskohtaiset ohjeistukset erilaisten tilanteiden varalle. Erilaisia koulutuksia myös tarjotaan henkilökunnalle työnantajan puolesta. Työntekijä 2 kokee tarjolla olevat koulutukset hyvänä asiana ja helposti saatavia.

Väkivaltaa työntekijä 2 kohtaa työssään viikoittain. Välillä saattaa olla pitkiä, jopa viikkojen taukoja väkivaltatilanteista, ja sitten saattaa olla päivä, jonka aikana on viisi eri väkivaltatilannetta. Ryhmän vaihtuvuus tuo omat haasteensa siihen, miten paljon väkivaltaa esiintyy. Joka ryhmässä on yleensä joku, joka oireilee väkivaltaisesti. Työntekijä 2 kokee, että uuden nuoren tullessa osastolle, oireilu lisääntyy. Uuden nuoren tullessa osastolle, tämä usein hakee rajojaan ja testaa henkilökuntaa. Myös jo kauemmin osastolla olleet nuoret saattavat alkaa oireilla, kun he kokevat kiinnittymistä ryhmään ja aikuisiin ympärillään. Tämä liittyy hänen mukaansa siihen, että nuori kokee olonsa turvalliseksi ja alkaa tätä

kautta hakemaan rajojaan. Nämä ovat yleensä hetken kestäviä jaksoja, jolloin aggressiivisuutta on enemmän. Löytäessään turvallisuuden tunteen nuori rauhoittuu.

Vuorovaikutus ja suhteen luominen nuoreen on paras ennalta estävä toiminto väkivallan vähentämiseen. Työntekijä 2 kuvaili väkivallantekoja vaihteleviksi. Väkivalta on työntekijä 2 näkemyksen mukaan kaikkea huutamisesta ja tavaroiden rikkomisesta henkilöiden päälle käyntiin. Työntekijä 2 kertoi myös muutamasta nuoresta, jotka hakeutuivat tarkoituksella kiinnipitotilanteeseen. Työntekijä 2 arveli tämän johtuvan siitä, että nuoret hakivat turvaa aikuisesta, joka noissa tilanteissa oli koulukodin henkilökunnan jäsen. Koulukodissa väkivalta voi olla mitä tahansa ja sitä voi esiintyä kaikissa tilanteissa. Väkivalta ei haastateltavan kokemuksen mukaan useinkaan kohdistu suoranaisesti koulukodin henkilökuntaan, mutta joidenkin nuorten osalta kyse on itsehillinnän puutteesta, joka aiheuttaa vaaratilanteita ja väkivallan uhkaa.

Työntekijä 2 ei koe, että hänelle olisi jäänyt väkivaltatilanteista mitään pelkotiloja. Työntekijä 2 muistaa, että häntä olisi pitkä työuran aikana lyöty kaksi kertaa. Pahoja tilanteita on uralle mahtunut, mutta hän on kokemuksensa kautta pystynyt hoitamaan tilanteet. Työntekijä 2:n mielestä nuoret kohdistavat väkivaltaa enimmäkseen uusiin työntekijöihin. Nuoret aistivat kokemuksen puutteen ja mahdollisesti itsevarmuuden puutteen työntekijöissä ja tätä kautta koettelevat rajoja.

Työntekijä 2 mainitsee päihteet suurimpana ongelmana nykyisissä väkivaltatilanteissa. Nuoreen ei näissä tilanteissa pelkkä puhe tehoa, koska nuori ei pysty päihtyneenä ottamaan vastaan puhetta. Vuosien saatossa väkivaltaa on aina ollut, eikä suurta muutosta ole koulukodissa havaittavissa. Työntekijä 2 kokee, ettei väkivaltaa ole juurikaan enempää, kuin ennen. Yksittäiset nuoret saattavat aiheuttaa kuukausitasolla pieniä nousuja tilastoihin, mutta suurta eroa aiempaan ei työntekijä 2:n mielestä ole havaittavissa. Työntekijä 2:n mielestä yksittäiset teot saattavat olla raaempia, kuin ennen, mutta vastaavia tekoja on ollut aina.

Poliisi kutsutaan paikalle, joissa on osallisena useampi nuori. Myös tilanteet, joissa nuori ei rauhoitu useamman tunninkaan kiinnipidon aikana. Tilanne, missä käytetään kättä pitempää, kuten veitsiä tai muita aseita, joilla voidaan vahingoittaa toista tai itseään. Myös tilanne, missä väkivalta on täysin silmitöntä, eikä nuori pysty henkilökunnan keinojen avulla rauhoittumaan, johtaa poliisin paikalle soittamiseen. Poliisin saapuminen rauhoittaa yleensä nuorta. Poliisin apua tarvitaan nuoren siirtämiseen tai paikalta poistamiseen. Työntekijä 2:n mukaan poliisia tarvitaan useimmiten kuljetuksen turvaamiseen. Joissakin tilanteissa poliisi vie nuoren putkaan. Poliisin suorittamat toimenpiteet riippuvat hyvin paljon tilanteesta ja nuoresta.

Poliisin paikalle kutsuminen on yksilöllistä ja riippuu työntekijä 2:n mielestä hyvin paljon henkilökunnasta. Työntekijä 2:n mielestä poliisille soitetaan useimmiten liian myöhään, kuin liian aikaisin. Poliisista

on työntekijä 2:n mukaan ollut aina apua, kun partio on saapunut paikalle. Kaikki paikalle saapuneet partiot ovat työntekijä 2:n mukaan toimineet hyvin. Partiot ovat tehneet hyvää yhteistyötä koulukodin henkilökunnan kanssa ja heidän läsnäolonsa on työntekijä 2:n mielestä johtanut aina toivottuun lopputulokseen. Suurin osa koulukodin väkivaltatilanteista hoidetaan koulukodin henkilökunnan avulla itsenäisesti, eikä poliisia kutsuta näihin tilanteisiin.

Toiveena poliisia kohtaan työntekijä 2 esittää, että partion saapuessa paikalle, he kysyisivät koulukodin henkilökunnalta, millainen tilanne on kyseessä ja mitä heiltä halutaan. Yhteistyö koulukodin henkilökunnan ja poliisin välillä tulisi toimia väkivaltatilanteissa saumattomasti. Työntekijä 2:n mukaan yhteistyötä voisi kehittää siten, että poliisi tekisi entistä enemmän vierailuja koulukodilla. Poliisin voisi tehdä itseään tutuksi koulukodin asukkaille varsinaisten hälytystilanteiden ulkopuolella.

Jälkisanoina työntekijä 2 sanoo, että häntä harmittaa tilanteet, joissa koulukodin henkilökunta on joutunut saman päivän aikana soittamaan partiota paikalle ja hänelle on tullut tunne, että partio kokee toistuvat hälytykset koulukodille ehkä hieman turhauttavana. Työntekijä 2 toivoo poliisille ymmärrystä koulukodin henkilökuntaa kohtaan.

8.3 Työntekijä 3

Kolmantena haastateltavana meillä oli koulukoti X:n johtotason henkilö. Hän antaa näkemyksen johtajatasolta esittämiimme kysymyksiin. Häneen viitataan jatkossa nimellä työntekijä 3.

Työntekijä 3:n mukaan koulukodissa on paljon sanallista väkivallan uhkaa ja nimittelyä. Fyysinen väkivallan uhka on toki myös olemassa ja toisinaan toteutuva fyysinen väkivalta. Esineiden heittäminen ohjaajaa kohti on kohtalaisen yleistä. Työntekijä 3 nostaa esiin myös seksuaalisen väkivallan uhan, missä nuori on seksuaalisesti lähestynyt koulukodin ohjaajaa.

Väkivallan määrä kuitenkin vaihtelee työntekijä 3:n mukaan suuresti lapsesta ja nuoresta riippuen. Yksittäinen lapsi saattaa oireilla paljon, joka osaltaan nostaa tapausten lukumäärää. Yhtä lailla väkivaltaa saattaa olla todella harvoin. Työntekijä 3:n mukaan kaikki väkivaltatapaukset ovat yksilöllisiä ja aina nuoresta riippuvia. Lasten päihteiden käyttö on olennainen osa sitä, miten paljon väkivaltaa koulukodissa kohdataan. Lasten ja nuorten vaihtuvuus vaikuttaa suuresti siihen, millaisia tilanteita koulukodissa pääsee syntymään.

Työntekijä 3:n mukaan koulukodissa on varauduttu väkivallan kohtaamiseen luomalla toimintamalleja eri tilanteiden mukaan. Koulukodin asiakkaat täyttävät yhdessä ohjaajan kanssa turvallisuussuunnitelman, jonka avulla ohjaajat saavat tietoa lapsesta ja lapsen käytöksestä. Tilanteen rauhoittaminen on

ensisijainen keino välttää väkivaltatilanteita. Hyvällä ennakkoinnilla pystytään eskaloituva tilanne purkamaan ennen kuin se pääsee toteutumaan väkivaltana.

Työntekijä 3 mainitsee useamman eri toimintamallin ja ennalta sovitun menetelmän, joita koulukodissa käytetään vaativissa tilanteissa. Kuitenkin tärkeimpänä asiana työntekijä 3 pitää suhteen luomista lapseen. Lapsen ja nuoren pitää tuntee kuuluvuuden tunnetta koulukodissa ja ymmärtää kyseisen paikan säännöt. Mikäli lapsi tai nuori ei tunne kuuluvuuden tunnetta tai ei luota yhteenkään hänen ympärillensä työskentelevään aikuiseen, on väkivallan mahdollisuus huomattavasti suurempi.

Työntekijä 3 ei koe, että väkivalta olisi vuosien saatossa muuttanut muotoaan. Hänen mukaansa väkivaltaa on koulukodissa aina ollut, eikä väkivallan esiintyvyydessä ole juurikaan eroja. Pääteet ja huumet ovat asia, joka tekee työntekijä 3:n mukaan väkivallasta aiempaa vaikeammin ennakoitavaa, mutta näissäkin tapauksissa työntekijä 3:n mukaan kyse on yksittäistapauksista.

Koulukodissa väkivaltatilanteet lähtevät taitopuutteista, joissa lapsi tai nuori ei kykene selvittämään risiriitoja sosiaalisissa suhteissa. Näissä tilanteissa nuori saattaa tukeutua ennemmin väkivaltaan. Mikäli lapsella on huolia ja murheita, joita hän ei kykene sanallistamaan, saattaa hän oireilla väkivallalla. Joillakin nuorilla väkivallalla uhkailu saattaa työntekijä 3:n mielestä toimia selviytymiskeinona.

Työntekijä 3:n mielestä koulukodin henkilökunta on väkivaltatilanteissa kovilla. Toiset selviävät tilanteista ja tilanteiden jälkeisestä ajasta paremmin kuin toiset. Koulukodissa on aina väkivaltatilanteen jälkeen mahdollisuus keskustella tapahtumasta lähiesimiehen kanssa. Myös työpsykologin kanssa on mahdollista keskustella, mikäli työntekijä itse kokee asian tarpeelliseksi.

Työntekijä 3:n mukaan koulukodissa on tapana ennemmin soittaa poliisille, kuin jättää soittamatta niissä tilanteissa, joissa poliisia tosiaan tarvitaan. Työntekijä 3:n mukaan enemmän tapauksia hoidetaan itsenäisesti koulukodissa, eikä poliisia soiteta läheskään aina paikalle. Monessa tapauksessa poliisin tehtävän koulukodilla olisi voinut peruuttaa, sillä oireileva nuori on saattanut rauhoittua ennen kuin poliisi saapuu paikalle. Työntekijä 3 toivoi enemmän vuoropuhelua koulukodin ja poliisin välille. Kummankin osapuolen tulisi tuntee toisen tehtäviä, valtuuksia ja odotuksia. Työntekijä 3:n kertoman mukaan poliisista on kuitenkin lähes aina ollut apua, kun poliisi on paikalle saapunut. Usein pelkkä poliisin läsnäolo saattaa saada jo toivottua rauhoittumista aikaan.

Yhteisiä tapaamisia ja koulutuksia olisi työntekijä 3:n mielestä syytä lisätä, jotta koulukodin ja poliisin välistä ymmärrystä pystyttäisiin lisäämään entisestään. Työntekijä 3 mainitsi, että koulukodilla on aikaisemmin ollut joitakin yhteisiä koulutustapahtumia poliisin kanssa, mutta viime aikoina vastaavat koulutukset ovat olleet vähissä. Jatkuva dialogi molempien osapuolten välillä on työntekijä 3:n toive tulevaisuuden suhteen, jotta ymmärrys lisääntyisi kummallakin instanssilla.

9 POHDINTA

Tutkimuksessa erittelemiemme tehtävänimikkeiden joukosta ei ollut mahdollista havaita eroja tehtävien laaduissa. Pääasiassa tehtävien sisällöt olivat samantapaisia riippumatta hätäkeskuksen luokittelumasta tehtäväkoodista kyseiselle tehtävälle. Myöskään tehtävien laadussa ei ollut havaittavissa suuria eroja. Emme avaa tässä tutkimuksessa tarkemmin tehtävien sisältöä, mutta yhdistävänä tekijänä kaikissa väkivaltatehtäviksi luokitelluissa tehtävissä on ollut aggressiivisen nuoren hallitsematon käytös, josta on aiheutunut väkivaltaa tai sen uhkaa.

Suurin osa poliisille ilmoitettavista tehtävistä koskee virka-apua luvatta poistuneiden nuorten palauttamiseksi lastensuojelulaitokseen. Koulukoti ei ole suljettu laitos, joten nuorten on mahdollista sieltä poistua ja jättää palaamatta sovitusti. Huoli omilla teillään olevista nuorista on kuitenkin olemassa silloin, kun kyseisestä nuoresta tehdään poliisilain mukainen virka-apupyyntö nuoren takaisin saattamiseksi. Huumausainerikos-tehtäviä on myös jonkin verran. Tutkimuksestamme käy ilmi, että huumausainerikokset eivät kuitenkaan kulje samassa suhteessa väkivaltatehtävien kanssa.

Pääasiassa kuljetustehtävät, joissa oli mukana väkivaltaa, olivat virka-aputehtäviä ensihoidolle, jotta nuori saataisiin turvallisesti kuljetettua mielentila-arvioon. Väkivallattomat kuljetukset puolestaan ovat olleet pääosin sellaisia, että laitoksen henkilökunta on ennakoivasti mahdollisia nuoren siirtotilanteita, joista saattaa aiheutua väkivaltatilanteita ja poliisi on kutsuttu ennakoivasti rauhoittamaan tilannetta.

Väkivaltaa nuoret olivat kohdistaneet toisiinsa ainoastaan vuonna 2016 ja 2017. Molempina vuosina kyseisiä tapauksia oli ainoastaan yksi vuodessa. Voimme siis todeta aggressiivisuuden olevan pääasiassa henkilökuntaan kohdistuvaa tai yleistä väkivallan uhan aiheuttamista. Harvassa tapauksessa aggressiivisella nuorella on ollut välineitä teossa mukana. Teot, joissa on ollut välineitä mukana, ovat olleet enimmäkseen nuoreen itseensä kohdistunutta itsetuhoisuutta ja sen ympärilleen luomaa aggressiivisuutta myös muihin ihmisiin. Sanallista uhkailua on ilmennyt ilmeisen paljon välineiden käytön yhteydessä, mutta itse teot, joissa olisi hyökätty jonkin välineen kanssa toisen ihmisen kimppuun ovat vähäisiä.

Väkivallan määrän kasvu on tässä tutkimuksessa havaittavissa, mikä on huolestuttava asia. Vuodesta 2016 vuoteen 2019 väkivaltatehtävien voidaan todeta lisääntyneen. Väkivallan voidaan todeta myös olevan melko kuukausittaista. Haastatteluissa tälle annetaan selitykseksi se, että yksi nuori saattaa oireilla voimakkaasti esimerkiksi tullessaan laitokseen, mutta rauhoittua asetuttuaan aloilleen. Tilastopiikit tiettyjen kuukausien osalta voivat selittyä tällä. Toisaalta runsaat luvattomat poistumiset saattavat myös alentaa väkivaltatilanteiden määrää. Kun tietty vaikeasti oireileva nuori on poissa laitoksesta, niin luonnollisesti myös väkivaltatilanteita on vähemmän.

9.1 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Valitsimme toteuttaa opinnäytetyömme tutkimuksen vain vuosille 2016-2019. Alkuperäinen suunnitelmamme oli toteuttaa tutkimus koskemaan vuosia 2014-2019, mutta Politrip-järjestelmästä havaitsimme, että vuoden 2014 ja 2015 tilastoja ei voinut tilastoida kovinkaan luotettavasti puutteellisen tehtäväkuvauksen vuoksi. Kyseisten vuosien tilastot olivat tilastoitu pelkällä tehtäväkoodilla ilman tarkempaa tietoa tehtävästä. Tällöin esimerkiksi tehtävä koodilla ”henkilö häiriöksi”, jättää hyvin paljon tulkinnan varaa siitä, että onko kyseessä todella ollut väkivaltaa tai sen uhkaa sisältävä tehtävä vai jonkin muun kaltainen tehtävä.

Muutoin tutkimuksen otanta vuosilta 2016-2019 on pyritty luomaan mahdollisimman luotettavaksi. Tutkimuksen tehtävämäärät on kerätty käsin ja sen vuoksi tarkastettu useampaan kertaan. Jokainen tehtäväilmoitus on käyty myös tarkasti läpi sen osalta, että kyseessä on sellainen tehtävä, josta on jossain muodossa havaittavissa väkivaltaa tai sen uhkaa.

Tutkimuksen luotettavuutta pohdittaessa tulee pohtia myös haastatteluiden osuutta tässä tutkimuksessa. On selvää, että jos tutkimuksessa haastatellaan ainoastaan kolmea henkilöä, ei otanta voi olla kovin luotettava tutkimuksen kannalta. Tähän lisätään vielä se aspekti, että haastateltavat henkilöt toimivat eri työtehtävissä, eli he katsovat asioita hieman eri kanteilta. Haastatteluiden epäluotettavuuden vuoksi emme asettaneet varsinaista päätutkimuskysymystämme haastatteluiden varaan, vaan päätimme tuoda haastatteluiden avulla ainoastaan syventävää tietoa tutkimukseemme. Koemme haastattelut kuitenkin tärkeänä osana tätä tutkimusta, koska nuorten aggressiivisen käytöksen ymmärtäminen vaatii tässä tutkimuksessa hieman avaamista, ja paras lähde juuri kyseisen koulukodin nuorten ymmärtämiselle on laitoksen henkilökunta.

Tutkimuksen eettisyyden nimissä jätimme myös koulukodin nimen mainitsematta tässä tutkimuksessa. Koulukoti on lastensuojelulaitos ja lastensuojelulaitoksen tulisi pystyä huolehtimaan nuoristaan ilman poliisin apua koulutetun hoitohenkilökunnan turvin. Näin ei kuitenkaan aina ole nuorten oireillessa voimakkaasti ja lastensuojelulain rajoittaessa henkilökunnan valtuuksia toimia. Olisi eettisesti väärin tuoda yhden koulukodin osalta julki poliisin tarpeen määrä väkivaltaan liittyen ja näin asettaa koulukoti mahdollisesti huonoon valoon. Samalla on huomioitava, että koulukodissa asuvat nuoret pitävät koulukotia kotinaan. Ei ole eettisesti oikein tuoda heidän tapauksiaan julkiseksi tai millään tasolla mahdollistaa poliisitehtävien yhdistäminen keneenkään nuorteen tai heidän kotiinsa. Tämän takia myöskään tehtävien kuvauksia ei avata tarkemmin.

9.2 Jatkotutkimusaiheita

Jatkotutkimusaiheina opinnäytetyöhömmme voisi olla yhteistyön kehittämistä poliisin ja koulukodin X välillä. Tätä opinnäytetyötä tehdessä tuli ajoittain vaikutelma siitä, että jos nämä kaksi tahoa ymmärtäisivät toisiaan ja toistensa lainsäädäntöpohjaa, voisi yhteistyö olla helpompaa.

Mahdollisesti siis toiminnallisena opinnäytetyönä voisi ajatella toteutettavan jonkinlaista koulutuspäivää tai kirjallista opasta poliisin toimivaltuuksista ja käytänteistä lastensuojelulaitoksille. Saman ajatuksen ja idean voisi toteuttaa myös toisinpäin eli tietoa lastensuojelulaitosten lakipohjasta ja käytänteistä myös poliisin suuntaan.

Alkuperäinen ajatuksemme oli myös tässä työssä pohtia mahdollista yhteistyön kehittämistä, mutta aihe on niin laaja, että siitä tulisi jo oma opinnäytetyönsä. Hieman kuitenkin sivuamme aihetta haastatteluiden purun yhteydessä jokaisen haastateltavan näkemyksen mukaisesti.

Mielenkiintoista olisi tietenkin myös jatkotutkimuksena tutkia väkivaltahälytysten määrän lisääntymistä myös tulevana vuosina. Otantamme tässä tutkimuksessa on ainoastaan vuodet 2016-2019, joten laajemmaltikin väkivaltahälytysten kehitystä olisi mielenkiintoista tarkastella. Mikäli tutkimusta voisi toteuttaa useammalta vuodelta sekä ennen että jälkeen tämän opinnäytetyön otantavuosien olisi kuva koulukodissa tapahtuvista väkivaltahälytyksistä laajempi ja määrän muuttumista voisi tarkastella luottavammin.

Oman opinnäytetyönsä muutaman vuoden päästä voisi myös tehdä siitä, miten korona-aika on vaikuttanut väkivaltatehtävien määrään koulukodissa. Vielä kuitenkin tuo aihe ei ole tutkittavissa, sillä oletettavasti korona-pandemian ilmiöt tulevat näkyviin vasta vuosien kuluttua siten, että niitä voisi luottavasti tutkia.

9.3 Itsearviointi

Olemme kuvanneet kappaleessa aiemmin tässä työssä jo työskentelymme eri vaiheita ja toteutuksia. Tässä kappaleessa keskitymme siihen, mitä olemme opinnäytetyöprosessin aikana oppineet sekä arvioimme omaa työskentelyämme prosessin aikana.

Olemme molemmat tehneet jo aiemmin yhden opinnäytetyöt, joten opinnäytetyönteko ei lähtökohtaisesti ollut täysin vierasta ja osasimme hieman hahmottaa mitä olemme lähdössä tekemään. Opinnäytetyömme aihepiiri oli myös molemmille tuttua, sillä olemme työskennelleet lastensuojelussa ennen siirtymäämme poliisiammattikorkeakouluun. Toisaalta se helpotti, mutta tavallaan myös vaikeutti työn tekoa.

Koemme, että oli helppoa perehtyä kirjallisuuteen ja aiheeseen, sillä aihepiiri ja sen käsitteet olivat valmiiksi tuttuja eikä niihin perehtyminen vienyt aikaa. Toisaalta oli melko haastavaa etsiä tietopohjaa ja lähteitä asioihin, jotka jo valmiiksi tiesi, sillä omat mielipiteet ja kokemukset eivät opinnäytetyössä riittä lähteiksi. Koimme taustaosaamisemme kuitenkin helpottavana tekijänä. Tiesimme jo melko alusta alkaen, että mitä lähdemme rakentamaan ja mitä tietoa tulisi työhön sisällyttää. Osaamisemme aiheesta oli valmiiksi jo melko laaja, joten siihen oli hyvä lähteä rakentamaan uutta tietoa päälle. Myös kirjallisuutta meillä oli omasta takaa jo jonkin verran aiheeseen liittyen. Kirjallisuutta aiheeseen liittyen on saatavilla samaan aikaan paljon, mutta kuitenkin nuorten väkivallan syistä melko vähän. Jouduimme kahlaamaan laajan alueen kirjallisuudesta löytääksemme ne oikeat seikat, jotka halusimme tähän työhön ottaa mukaan.

Aluksi suunnitelmamme työstä oli melko maailmaa syleilevän laaja. Jouduimme tiukasti tiivistämään ja rakentamaan opinnäytetyöllemme raameja, joiden sisällä pysyä. Aiheena nuorisoväkivalta ja aggressiivisuus on niin laaja, että siitä voisi tehdä paljon laajemman työn, kuin mitä ammattikorkeakoulun opinnäytetyön tarkoitus on. Ajoittain huomasimme myös pohtivamme varsin erilaisia rajauksia aiheelle. Haastavaa oli myös saada työ pysymään poliisiammattikorkeakoulun opinnäytetyönä ilman, että se valuisi liikaa sosiaalialan opinnäytetyöksi. Tässä kohden olemme ehkä hieman rajamailla opinnäytetyömme kanssa. Aiheemme tietopohja rajautui luontevasti väkivallan syihin ja nuorten aggressioon, jotka voidaan ajatella enemmän sosiaalipuolen aiheiksi. Toisaalta ajatteleimme, että myös poliisin on tärkeää ymmärtää aggressiivisuuden syitä, jotta aggressiivisen asiakkaan kohtaaminen helpottuu.

Rajaamisen kannalta käännekohta opinnäytetyössämme oli, kun päädyimme lopulta tekemään kvantitatiivisen tutkimuksen, johon lisäimme haastatteluilla hieman kvalitatiivisuutta. Määrällistä tutkimusta laskettaessa selkeytyi työn idea ja sen käyttötarkoitus. Työ on tärkeä niin poliisille kuin koulukoti X:llekin, sillä tämän opinnäytetyön avulla saamme tilastollista faktaa hälytysten määrän muutoksista. Halusimme kuitenkin parantaa opinnäytetyömme sisältöä haastatteluilla, jotta saamme hieman lisää ulottuvuutta työn lopputulokseen. Otimme haastattelut mukaan opinnäytetyöhön myös sillä ajatuksella, että tässä opinnäytetyössä tekijöitä on kaksi, jolloin myös työmäärän tulee olla kahdelle ihmiselle sopiva. Pelkkä tilastotyö tuntui hieman suppealta.

Päätimme jo opiskelujen alussa tehdä opinnäytetyömme parityöskentelynä. Ajatus siitä, että luomme aikatauluja ja pysymme niissä sen varjolla, että työtä ei tehdä yksin, oli toimiva. Yhteistyömme sujui hyvin ja saimme tehtyä omia osa-alueitamme sekä pystyimme tukemaan toisiamme, jos aikataulut tuntuivat jätättävän. Teimme lähes kaikki opinnäytetyön osa-alueet yhdessä, vaikka aluksi jaoimmekin ne keskenämme. Haasteeksi osoittautui se, että asumme eri kaupungeissa ja koronarajoitukset

estivät tapaamisemme. Tämä työ on tehty siis lähestulkoon kokonaan etätöinä, sillä emme ole suunnitelmistamme huolimatta päässeet yhdessä kirjoittamaan työtä muutoin, kuin kolmiviikkoisjakson yhteydessä pienen osan.

Jaoimme työn tekemistä aluksi pitkälti siten, että Aleksis teki teoriapohjaa ja Heidi itse tutkimusta. Loppua kohden roolit kuitenkin sekoittuivat ja molemmat tekivät kokonaisuutena opinnäytetyön kaikkia osia. Parityöskentelyn hyötynä on myös, että saamme oikoluettua toistemme kirjoituksia ja muokattua niitä selkeämmiksi. Saimme mielestämme koottua hyvän ja selkeän kokonaisuuden, koska kahden ihmisen näkökulmat ja pohdinnat tuovat työhön erilaista syvyyttä kuin yksin tehty opinnäytetyö. Samaan aikaan toisen turhautuessa johonkin tiettyyn alueeseen työstä, toinen saattoi jatkaa kyseistä osuutta. Teimme työtä joustavasti alusta loppuun, välillä muutaman päivän sisällä tekstiä tuli paljon, välillä oli pitkiäkin taukoja.

Toistemme kanssa työskentely oli ainutlaatuinen kokemus, joka opetti myös paljon. Olemme hyviä ystäviä keskenämme, joten tunnemme toistemme heikkoudet ja vahvuudet ja osaamme tukea toisiamme myös tämän opinnäytetyöprosessin aikana. Helppoa se ei toki siltikään ole aina ollut, sillä molemmilla oli melko voimakkaat näkemykset opinnäytetyön suuntauksesta ja ajoittain yhteistyötaidot olivat koetuksella. Ajattelimme kuitenkin, että kaksi ihmistä tuo työhön aina enemmän näkökulmia kuin yksi, joten oli hyvä tehdä tämä työ parityöskentelynä. Pystyimme käyttämään toistemme vahvuuksia siinä missä toinen ei yksin ehkä olisi pärjännyt. Toisaalta, saimme tässä kohden ehkä pysytyä omilla mukavuusalueillamme emmekä lähteneet haastamaan itseämme, vaikka näin olisi jälkepäin ajatellen voinutkin toimia.

Kaiken kaikkiaan opinnäytetyö oli melko työläs ja haastava prosessi. Työmme aihe oli kuitenkin molempien mielestä mielenkiintoinen ja se auttoi eteenpäin vaikeinakin päivinä. Vaikka parityöskentely oli välillä haastavaa, se oli myös todella palkitsevaa. Oppiminen omasta itsestä ja omista työskentelytaidoista oli myös tärkeä lisä tätä opinnäytetyön oppimisprosessia.

Tärkein työmme saavutus on se, että se on käyttökelpoinen ja tarpeellinen opinnäytetyö, josta joku voi vielä jatkaa uusia tutkimussuuntauksia. Olemme ylpeitä tästä opinnäytetyöstä ja sen valmistumisesta.

LOPUKSI

Tämä opinnäytetyö yhdistää lastensuojelun ja poliisin työkenttiä. Toivomme, että työmme luo ymmärrystä molemmille ammattikunnille. Koemme tärkeänä yhdistää näitä kahta toimijaa, sillä yhteistyöllä asioiminen toistemme työkentillä helpottuu.

Olimme siitä onnellisessa asemassa tätä opinnäytetyötä tehdessämme, että meillä oli valmiina melko laaja ymmärrys ja tietopohja molemmista aloista. Kaikilla ei kuitenkaan näin ole ja sen vuoksi asiaan olisi tulevaisuudessa syytä keskittää huomiota. Keskusteltaessa työharjoittelujemme aikana poliisilaitoksilla opinnäytetyöstämme, oli havaittavissa, että ymmärrys lastensuojelusta tai lastensuojelulain antamista toimivaltuuksista ei ole kovin hyvin tiedossa yksittäisillä poliisimiehillä. Näiden seikkojen ymmärtäminen voisi helpottaa yhteistyötä ja kehittää sitä eteenpäin sekä vähentää turhaa asenteellisuutta, joka johtuu mahdollisesti vain tiedon puutteesta.

Opinnäytetyön tulokset osoittavat, ettei väkivalta koulukodeissa ole ainakaan vähemmän päin ja poliisin apua koulukodeissa tarvitaan. Näin ollen toivommeikin suuresti, että tämä opinnäytetyö avaa silmiä organisaatioissa ja yhteistyötä lähdetään kehittämään näiden kahden toimijan välillä.

LÄHTEET

Antikainen-Juntunen, Eija 2007. Työväkivallan uhka, työväkivalta ja niiden hallinta sosiaaalialalla. Työturvallisuus sosiaaalialalla -hankkeen loppuraportti. Sosiaalitaito Oy. www.sosiaalitaito.fi/ep/tiedostot/Tyoturvallisuus_sosiaaalialalla_raportti.pdf. Viitattu 19.12.2020.

Cacciatore, Raisa 2008: Aggression portaat. Vammalan kirjapaino Oy

Gundersen, Knut K. & Olsen, Tutte M. & Finne, Johannes & Stromber, Borge & Dalefold Bengt 2018: AART Adapted Aggression replacement training. Sosiaalisen kyvykkyyden harjoitusmenetelmä. Helsinki, Suomen Art ry.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009: Tutki ja kirjoita. Jyväskylä, Tammi.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2001: Tutkimushaastattelu – teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki, Yliopistopaino.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 1991: Teemahaastattelu Helsinki, Yliopistopaino.

Ihalainen, Jarmo & Kettunen, Terttu 2012. Turvaverkko vai trampoliini – Sosiaaliturvan mahdollisuudet. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Jääskinen, Anne-Mari & Pelliccioni, Sanna 2017: Mitä sä rageet. Lapsen ja nuoren tunnetaitojen tukeminen. Helsinki, Lasten keskus.

Keltikangas-Järvinen, Liisa 1985: Aggressiivinen lapsi – miten ohjata lapsen persoonallisuuden kehitystä. Keuruu, Kustannusosakeyhtiö Otavan painolaitokset.

Laapio Marja-Liisa, Poliisi ja perheväkivalta, Tapaustutkimus poliisin toimintakulttuurista ja viranomaisverkostosta (Poliisiammattikorkeakoulu, Espoo 2005), Taitotalo PrintOne, Helsinki 2005, Edita Prima Oy, Helsinki 2005

Mikulincer, Mario & Shaver, Phillip R. 2011: Human Aggression and Violence – Causes, Manifestations and Consequences. Washington DC, American Psychological Association.

Nurmi, Päivi 2013: Lapsen ja nuoren viha. Jyväskylä, PS-kustannus.

Ronkanen, Suvi & Pehkonen, Leila & Lindblom-Yläne, Sari & Paavilainen, Eija 2013: Tutkimuksen voimasanat. Helsinki, Sanoma Pro oy.

Räty, Tapio 2019: Lastensuojelulaki. Käytäntö ja sen soveltaminen. Helsinki, Edita.

Valli, Raine & Aaltola, Juhani 2015: Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Juva, PS-kustannus.

<https://yle.fi/uutiset/3-7798397> (Viitattu 23.1.2021).

www.thl.fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot/lastensuojelulaitokset/koulukoti (Viitattu 16.12.2020).

LIITE 1 HAASTATTELURUNKO

Haastattelukysymykset:

Oletko aiemmin toiminut vastaavanlaisessa lastensuojelulaitoksessa?

Onko laitoksessanne väkivaltatilanteita varten ohjeistuksia/toimintamalleja? Toimivatko ne käytännössä?

Miten määrittelet väkivaltatilanteet työssäsi?

Kuinka usein kohtaat työssäsi väkivaltatilanteita?

Kuvaile väkivaltatilanteita työpaikassasi. Millaisia väkivaltatilanteet ovat?

Miten olet kokenut kyseiset tilanteet?

Onko väkivaltatilanteita mahdollista ennakoida? Miten?

Oletko havainnut väkivaltatilanteiden muuttuvan vuosien mittaan? Onko väkivalta muuttunut erilaiseksi?

Mistä koet väkivaltatilanteiden johtuvan?

Liittyvätkö päihteet väkivaltatilanteisiin?

Kuinka usein poliisi kutsutaan paikalle näissä tilanteissa?

Koetko poliisille soitettavan liian usein / liian harvoin?

Onko poliisista ollut apua väkivaltatilanteissa?

Onko väkivaltatilanteita, joihin poliisia ei kutsuta paikalle? Millaisia nämä tilanteet ovat?

Miten toivoisitte poliisin toimivan väkivaltatilanteissa?

Miten yhteistyötä voisi mahdollisesti kehittää?